

MITEN TAIKURIN HATUSTA TULI SİHİRBAZIN ŞAPKASI

Käännös suomi–turkki opinnäytetyönä

Ilknur Lutfi

Opinnäytetyö, kevät 2018

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Asioimistulkkauksen koulutus

Tulkki (AMK)

TIIVISTELMÄ

Lutfi, Ilknur. Miten Taikurin hatusta tuli Sihirbazın şapkası – Käännös suomi–turkki opinnäytetyönä. Kevät 2018, 59 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Asioimistulkkauksen koulutus, tulkki (AMK).

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli osoittaa kääntäjän työ ja lastenkirjojen kääntämisprosessit. Tällä käännöksellä turkkilaiset lapset voivat tutustua hyvin tunnettuun suomalaiseen kirjailijaan omalla äidinkielellään.

Tämä opinnäytetyö sisältää myös seuraavat aiheet: On olemassa muutamia esimerkkejä, joissa kirjoittaja esittää käännösstrategioita ja käännösmenetelmiä. Käännös on esitelty sekä turkkilaisille lapsille, jotka asuvat Suomessa, että Turkissa asuville lapsille. Tässä työssä selvitettiin, miksi Suomessa syntyneet ja täällä kasvaneet lapset eivät halunneet muuttaa hahmojen nimeä turkkilaisiin nimiin. Kuitenkin Turkissa asuvat lapset halusivat vaihtaa hahmojen nimeä.

Opinnäytetyö koostuu raportista, käännöstyöstä, ja haastatteluista kohderyhmien ja heidän opettajiensa kanssa. Tämän opinnäytetyön toiminnallista osaa sisältyi käännöksestä keskustelu lasten kanssa. Haastattelu järjestettiin syyskuussa 2017 turkin kielen oppitunneilla 1.–4.-luokkalaisten oppilaiden kanssa Suomessa ja Turkissa. Turkissa asuvien lasten ja opettajan haastattelu toteutettiin Applen FaceTime-sovelluksen kautta. Oppilaiden opettajat antoivat rakentava palautetta.

Suomessa on rajoitettu määrä turkinkielisiä lastenkirjoja. Tästä opinnäytetyöstä voi olla hyötyä turkkilaisille lapsille, jotka ovat syntyneet Suomessa ja joiden vanhemmat haluavat ylläpitää lasten äidinkieltä.

Asiasanat: käännös, kotouttaminen, kääntäjä, äidinkieli, lapset, turkin kieli

ABSTRACT

Lutfi, Ilknur. Translation Finnish–Turkish of the first chapter of Tove Jansson’s book *Tai-kurin hattu*.

59 p., 2 appendices. Language: Finnish. Spring 2018.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in community interpreting.

Degree title: Interpreter.

The aim of this thesis was to show the work of translators and the translation processes of children’s books. With this translation, Turkish children can get acquainted with a very well-known Finnish author in their own mother tongue.

This thesis includes also theory of translation and it also discusses the importance of integration. There are a few examples where the author shows translation strategies and translation methods. The translation was presented both to Turkish-speaking children who live in Finland and children who live in Turkey. This thesis analyzes why children born and grown up in Finland did not like the change of the characters’ names into Turkish names. However, children who live in Turkey wanted to change the characters’ names.

The thesis consists of a report, translation work and interviews with the target children and the teachers. The functional section of this thesis contains discussions with children about the translation. One interview took place in September 2017 in the Turkish language lesson with first to fourth grade students. Another interview was implemented with iPhone programme Face Time with students who live in Turkey.

Finland has a limited amount of Turkish language books so this thesis benefits Turkish children who were born in Finland and the parents who want to maintain their children’s mother tongue.

Keywords: translation, integration, translator, mother language, children, Turkish language

ÖZET

Lutfi, İlknur. “Taikurin hattı” nasıl “Sihirbazın şapkası” oldu. Birincisi bölüm, Fince–Türkçe çevrildi. Ilkbahar 2018. 59 sayfa, 2 ek.

Diakonia Uygulamalı Bilimler Üniversitesi. Toplum çevirmenliği bölümü: tercüman.

Bu tezin çalışılmasının amacı, çevirmenlik çalışmalarını ve çocuk kitaplarının çeviri süreçleri hakkında bilgi sunmaktır. Bu çeviriyle, Türk çocukları Finlandiya’nın tanınmış yazarı Tove Jansson’un Muumi öyküsüyle anadilleriyle tanışmış olacaklardır.

Bu tezde, çevirinin ne anlama geldiği açıklanmış ve çeşitli çeviri teorilerini örnekler verilerek ele alınmıştır. Özellikle çevirinin entegrasyon süreci ve bunun önemi ele alınarak incelenmiştir. Bu çeviri Finlandiya’da yaşayan türkçeyi konuşabilen ve Türkiye’deki öğrencilere yönelik yapılmıştır. Finlandiya’da doğan ve eğitim gören Türk öğrencilerin neden öykünün kahramanlarının isimlerinin Türkçe’ye çevrilmesini istemediklerini ve bunun yanında Türkiye’deki öğrencilerin ise kahramanların isimlerinin yerine Türkçe karşılıklarını (eşdeğerlerini) neden istedikleri incelendi.

Tez bir rapor, bir çeviri çalışması, öğrenciler ve öğretmenleriyle yapılan mülakattan oluşmaktadır. Çalışmanın işlevsel kısmı öğrencilerle yapılan bir mülakatı içermektedir. Bu mülakat 2017 yılı eylül ayında, Türkçe ana dil dersleri alan 1-4 arasındaki sınıflardaki öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. Türkiye’deki öğrencilerle olan görüşmeler, Facetime iPhone uygulaması kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin öğretmenleri de bu tez çalışmasıyla ilgili yapıcı ve olumlu değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

Finlandiya da çok az sayıda Türkçe basılmış çocuk kitabı bulunmaktadır. Bu Tez çalışmasının ürünü olan çeviri hem Finlandiya da doğan Türk çocukları, hem de onların ebeveynleri için faydalı olacaktır.

Anahtar kelimeler: çeviri, entegrasyon, çevirmen, anadil, çocuklar, Türk dili

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 KIRJAILIJA TOVE JANSSON JA TAIKURIN HATTU	8
2.1 Kuka on Tove Jansson?	8
2.2 Taikurin hattu.....	9
3 LASTENKIRJALLISUUDEN KÄÄNTÄMINEN.....	10
3.1 Lastenkirjallisuudesta ja kääntämisestä	10
3.2 Skoposteoria.....	12
3.3 Kotouttaminen, vieraannuttaminen ja adaptaatio	14
3.4 Kulttuurien vaikutus käännoöstyöhön	17
4 TAIKURIN HATTU -KERTOMUKSEN KÄÄNTÄMINEN	21
4.1 Käännösprosessini analyysi- ja siirtovaihe	21
4.2 Käännösprosessin tarkistus- ja päätösvaihe	23
4.3 Tekstin kotouttaminen ja adaptaatio	25
4.4 Mukauttaminen/muokkaaminen	27
4.5 Haasteet ja ratkaisut	28
5 KÄÄNNÖSPROSESSIN KUVAUS JA KÄÄNNÖKSEN TESTAAMINEN KOHDERYHMILLÄ.....	31
6 POHDINTA	34
LÄHTEET	36
LIITTEET	39
LIITE 1. SİHİRBAZIN ŞAPKASI	39
LIITE 2. TAIKURIN HATTU	51

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihe on Taikurin Hattu nimisen lastenkirjan ensimmäisen luvun kääntäminen. Käännöksen tein suomen kielestä turkin kieleen ja käännösprosessista tein käännöskommentin.

Minulla on muutama syy, miksi valitsin tämän aiheen opinnäytetyöni aiheeksi. Ensimmäinen syyni on se, että olen huomannut sen, että Suomessa on vain vähän tarjolla turkinkielelle käännettyjä lastenkirjoja. Toiseksi haluaisin kokea, millaista käännöstyön tekeminen on ja voisiko lastenkirjojen kääntäminen olla minulle tulevaisuuden ala.

Käännöstyötä tehdessäni olen miettinyt heti alussa, miten etsin ja pohdin käännösratkaisua, miksi käännän ja mitä käännän sekä mitä on oikea kääntäminen. Olen miettinyt myös alkutekstiuskollisuutta, kotouttamista ja vieraannuttamista ja sitä miten itse toimin tehdessäni käännöstä. Erityisen paljon mietin esimerkiksi, pitäisikö hahmojen nimet kääntää turkiksi vai onko ne parempi jättää suomenkieliseen muotoonsa ja miksi hahmojen ja sankareiden nimet ovat tärkeitä.

Otin käännösprosessiin mukaan myös kouluikäisiä lapsia, jotka saivat esittää mielipiteitä käännöksestäni. Lapset, joiden kanssa työskentelin, he asuivat Suomessa ja olivat 1.–4. luokan oppilaita. Toinen haastatteleman ryhmä olivat Turkissa asuvat lapset. Suomessa asuvat lapset olivat tietoisia sadun alkuperäisistä versioista. Useat näistä lapsista olivat lukeneet tai kuulleet joistain muumihahmoista jo päiväkotikäissään, mutta Turkissa asuvat lapset eivät tienneet sadusta. Tein käännökseni valmiiksi ja menin oman äidinkielen tunnille haastattelemaan ja keskustelemaan oppilaiden kanssa Muumeista. Täällä halusin tietää, kuinka hyvin he tuntevat Muumi-kirjat ja mitä mieltä he ovat, kun saavat kuulla tarinan turkin kielellä.

Hyvän kääntäjän toiminta perustuu pitkälti siihen, ettei sanoja yksinkertaisesti vain ladota peräkkäin kielestä toiseen, hän siirtää viestin kielestä, kulttuurista, kohderyhmästä toiseen huomaamatta. Kääntäjä lukee ja ymmärtää kirjoittajan pääajatuksia paljon paremmin kuin muut.

Lastenkirjojen kääntäminen on haastava työ. Käännöstyössäni jouduin miettimään lastenkirjallisuuden kääntämiseen vaikuttavia normeja. Opinnäytetyöni teoriassa käsittelen myös lastenkirjallisuuden kääntämiseen vahvasti vaikuttavia käännösstrategioita eli kotouttamista. (Oittinen 2006, 43.)

Käännöksessäni otan huomioon adaptaatioiden lajeja, koska hyvä käännös syntyy, kun nämä asiat otetaan huomioon (Klingberg 1986, 17–18). Käännöksen vastaanottajat ovat eri kuin alkuperäisen tekstin vastaanottajat. Alkuperäisen tekstin vastaanottajat ovat suomenkielisiä suomalaisia, mutta minun ryhmäni ovat Suomessa asuvat turkkilaiset oppilaat ja Turkissa asuvat oppilaat.

Miksi minä käänsin juuri Tove Janssonin kirjan? Heti voin sanoa, että olen ihastunut niihin. Käännösprosessini aloitin muumikirjoihin tutustumalla. Olin aikaisemminkin lukenut Janssonin kirjoja mutta en käännösajatuksella. Käännöstyöhön valmistautuessani luin hänen kirjojaan aivan eri ajatusmaailmalla ja eri tarkoituksella kuin ennen. Halusin tutustua satujen sisältöön ja tunnelmaan sekä sadussa olevien henkilöihin ja niiden luoteenpiirteisiin. Mitä saduissa tapahtuu? Kääntäjälle kirjan ymmärtäminen on todella tärkeää. Työni yhtenä tavoitteena on tehdä sadusta mahdollisimman hyvä käännös.

Olen asioimistulkkiopiskelija, mutta käännöstyö on minun mielestäni mielenkiintoista ja yhtä haastavaa työtä kuin tulkkaus. Kiinnostukseni kääntämiseen syntyi Diakonia-ammattikorkeakoulun asioimistulkkauksen tutkintoon kuuluvilla kääntämisen kursseilla. Harkitsen itse kääntäjän uraa. Tein käännökseni opinnäytetyötäni varten. En tarjoa työtäni kustantamoille vaan opinnäytetyössäni keskiössä ovat käännösprosessi ja oma oppimiseni.

2 KIRJAILIJA TOVE JANSSON JA TAIKURIN HATTU

2.1 Kuka on Tove Jansson?

Tove Marika Jansson syntyi 9. elokuuta 1914 taiteilijaperheen vanhimmaksikin lapseksi ja kuoli 27. kesäkuuta 2001. Isä oli suomalainen kuvanveistäjä Viktor Jansson ja äiti ruotsalainen piirtäjä, kuvittaja ja karikatyristi Signe Hammarsten Jansson. Hänen vanhempansa kuuluivat Suomessa ruotsin kieltä puhuvaan vähemmistöön. Janssonin kirjailijan ja kuvittajan kyvyt ilmenivät jo varhaisessa vaiheessa. Viidentoista vuoden ikäisenä hänen ensimmäiset piirroksensa julkaistiin kulttuuripoliittisessa Gary-lehdessä. (Kivi 1998, 11–12.)

Tukholmassa hän tutustui muumipeikkoon enonsa Einar Hammarstenin luona. Tovellet oli tapana yöllä käydä jääkaapin kimpun ja Einar-enolla oli tapana kiusata häntä jääkaapin takana asustavalla pienellä muumipeikolla. Tukholmasta Jansson palasi Helsinkiin ja jatkoi siellä opintojaan. Hän valmistui ammattitaiteilijaksi vuonna 1937 Suomen Taideyhdistyksen piirustuskoulusta. Piirustuskoulun jälkeen Tove Jansson lähti opintomatkalle Pariisiin ja hän opiskeli siellä viisi kuukautta. Pariisista hän jatkoi matkaansa Bretagneen ja sieltä hän palasi Suomeen. Tove Janssonilla on ollut pitkä ja monipuolinen taiteilijan ura. (Ahola 2016.)

Tove Jansson oli suomenruotsalainen kirjailija, taitemaalari, pilapiirtäjä ja sarjakuvataiteilija. Hänet tunnetaan muumihahmojen luoja. Tove Jansson kirjoitti ja kuvitti yhteensä 13 muumikirjaa: kahdeksan romaania, yhden novellikokoelman ja neljä kuvakirjaa. Hän myös kirjoitti ruotsin kielellä. Menestykseen Jansson nousi 1940-luvulla. Ensimmäinen muumikirja *Småtrollen och den stora översvämningen* julkaistiin vuonna 1945. Ajatus Muumi-hahmoista syntyi Tove Janssonin mielikuvituksesta jo 1930-luvulla. Jansson alkoi käyttää hahmoa Garm-lehteen tekemisissään pilapiirroksissa. Varhaisessa vaiheessa hahmon nimi oli Snork (Niisku), mutta myöhemmin se sai nimen Muumin tai Mumintroll (Muumi/Muumipeikko). (Ahola 2016.)

Muumit ovat hahmoina helposti lähestyttäviä ja humoristisia, joten niiden kautta Tove Jansson on onnistunut kertomaan ja käsittelemään myös monia hyvin vakavia ja vaikeita aiheita. Tove Jansson on kuvittanut omien kirjojensa lisäksi myös muiden kirjoittamia kirjoja. (Ahola 2016.)

Tove Jansson on saanut useita kotimaisia ja kansainvälisiä tunnustuksia, esimerkiksi Elsa Beskow -kuvittajapalkinnon vuonna 1958, kotimaisen Rudolf Koivu -palkinnon kahdesti, vuosina 1958 ja 1978. Vuonna 1978 hänelle luovutettiin Topelius-pakinto koko hänen satu- ja kuvakirjatuotannostaan sekä tunnustuksena mittavasta elämäntyöstä. Hän jäi valtion taiteilijaeläkkeen vuonna 1987. (Risingshadow Scifi- ja fantasiakirjat. Tove Jansson.)

2.2 Taikurin hattu

Alkuperäinen ruotsinkielinen teos (ruots. Trollkarlens hatt) ilmestyi vuonna 1948. Ensimmäisen käännöksen Taikurin hatusta suomeksi teki Laila Järvinen vuonna 1958.

Opinnäytetyöni käännettävänä tekstinä on Taikurin hattu -kertomuksen ensimmäinen luku. Minulla on käytössäni Laila Järvisen käännös vuodelta 1958. Laila Emilia Järvinen 17. helmikuuta 1895, Viipuri – 28. joulukuuta 1969, Helsinki, oli kääntäjä ja kuvataiteilija. Hän käänsi ruotsista suomeksi kuusi Tove Janssonin Muumi-kirjaa sekä Näkymätön lapsi–novellikokoelman. (Kaseva 2001.) Taikuri hattu -kirjan ensimmäinen luku kertoo kuinka muumipeikko ja hänen ystävät löysivät taikurin hatun. Muumipeikko, Nipsu ja Nuuskamuikkunen löysivät taikurin hatun vuorelta eräänä kevätaamuna herättyään talviunilta. He toivat hatun muumitaloon, mutta he eivät tiedäneet sen jälkeen mitä seuraavaksi tulisi tapahtumaan. Muumipappa sovitti hattua, mutta hattu oli hänelle liian iso. Tämän jälkeen he aloittivat käyttämän hattua paperikorina. Aamiaisella muumit söivät munia ja heittivät kuoret taikurin hattuun, josta tuli jälkeensä pilviä eli kyseessä oli taikurin hattu.

3 LASTENKIRJALLISUUDEN KÄÄNTÄMINEN

3.1 Lastenkirjallisuudesta ja kääntämisestä

Lastenkirjallisuudeksi voi kutsua lapsille ja nuorille suunnattuja kirjoja. Lastenkirjallisuus ei ole varsinaisesti mikään määrätty genre, sillä lastenkirjallisuuden alla käsitellään useita kirjoja, jotka olisi yhtä lailla mahdollista määritellä esimerkiksi fantasiakirjallisuudeksi tai psykologiseksi romaaneiksi. (Tieteen termipankki. Kirjallisuudentutkimus. Lastenkirjallisuus.)

Lastenkirjallisuuden yleisinä tunnusmerkkeinä pidetään usein tietynlaisia aihevalintoja tai jollakin tavalla rajattua ilmaisua. Lastenkirjat ovat yleensä suhteellisen lyhyitä ja niiden sanasto ja lauserakenne ovat yksinkertaisia. Lastenkirjallisuutta voidaan jakaa seuraaviin kategorioihin: katselukirjat, kuvakirjat, runo ja riimit, sadut, puolisadut, ahmimisikäisten kirjat, sarjakirjat, sarjakuvat ja tietokirjat. (Tieteen termipankki. Kirjallisuudentutkimus. Lastenkirjallisuus.)

Lastenkirjallisuuden kääntämisestä Oittinen (1995, 183) toteaa, että yksinkertaisesti voidaan sanoa, että kääntäminen on prosessi, jossa lähtökielellä kirjoitettu teksti on tuotettu toiselle kielelle kirjoitetussa muodossa. Monet tutkijat käyttävät tulokieli termin tilalle kohdekieli termiä Kääntäminen on sinänsä monimutkainen prosessi. Koko käännöksen aikana kääntäjä joutuu käymään läpi monta käännösvaihtoehtoa. Kääntäjä ei pärjää pelkällä kielitaidolla, eikä työ ole pelkkä lukemista ja kirjoittamista. Käännöstyössä tarvitaan myös tietynlaista rohkeutta. Kääntäjä joutuu joskus tekemään käännösprosessin aikana omia ratkaisuja. Varsinkin lastenkirjojen käännöksissä tämä tapahtuu usein, koska kääntäjällä on erilaisia vastaanottajia eri kulttuureissa. (Oittinen 1995, 183.)

Oittinen (2000, 69) kutsuu lastenkirjallisuuden kääntämistä lapsille kääntämiseksi, koska tässä nimityksessä korostuu erityisen vahva yleisön rooli. Lapsille kääntämisessä on kuitenkin monia samoja haasteita kuin aikuisille kääntämisessä. (Oittinen 2000, 69.)

Puurtinen (2000, 106–107) toteaa, että lapset ovat lukijoina sekä kirjailijoille että kääntäjälle monella tavalla aikuisia haastavampi kohderyhmä, koska heidän lukutaitonsa ja tottumuksensa sekä kiinnostuksensa ovat vasta kehittymässä. (Puurtinen 2000, 106–107.) Oittisen (2006, 36) ja Puurtisen (2000, 108) mukaan lastenkirjallisuuden kääntämisessä aikuisilla on suuri rooli. Kun puhutaan lastenkirjallisuudesta, on tärkeää ottaa huomioon myös aikuiset. Lapset ovat ensisijaisesti kirjan kohderyhmä mutta aikuiset vaikuttavat siihen, mitä heidän lapsensa lukevat. Lisäksi kirjoittaja, arvostelija, julkaisija ja ostaja vaikuttavat lastenkirjoihin eli lastenkirjoista ensin päättää aikuinen. Lastenkirjallisuuden on siis miellyttävä lapsilukijoita, mutta samalla oltava sellaista, että aikuiset pitävät sitä lapsille sopivana. (Oittinen 2006, 36; Puurtinen 2000, 108.)

Puurtinen viittaa Huntiin (Hunt 2009), joka toteaa, että sisällöltään sopimattomina pidettyjä lastenkirjoja sensuroidaan herkästi. Lastenkirjat eivät ole vain viihdettä, jonka parissa lapsi kuluttaa aikaa, vaan ne sisältävät myös tärkeitä kasvatuksen ja sosiaalistumisen välineitä. (Puurtinen 2000, 107.)

Oittisen (2001, 162) mukaan lastenkirjat ovat erilaisia kuin aikuisten kirjat, koska lapsille tarkoitetut kirjat sisältävät enemmän kuvia. Kääntäjä ei käännä pelkkää tekstiä, hän kääntää myös kuvien ja tekstin yhdessä muodostamaa kokonaisuutta. Lähde- ja kohdetekstin lisäksi hänen on hallittava kirjan visuaalinen kieli. (Oittinen 2001, 162.) Kuvitus voi seurata tekstiä uskollisesti, mutta toisinaan myös kokonaan poiketa siitä. Kuva täyttää tekstin puuttuvat kohdat ja luo kerronnalle rytmin. (Oittinen 1995, 108.) Kuvakirjaa voi kutsua myös elliptiseksi tekstiksi eli kirjassa oleva kuva voi kertoa koko tekstin ydin asiat, mutta kumpikaan, teksti tai kuvitus, ei yleensä kerro kaikkea vaan kertoja ja kuvittaja kuljettavat tarinaa eteenpäin vuorotellen. (Oittinen 2004, 52.) Tove Jansson on lastenkirjailija ja hänen kirjojaan kääntäjät käänsivät samalla tavalla. Kirjan kokonaisuus perustuu tekstin ja kuvan yhteyteen. Kääntäjä saa kuvista hyödyllisiä lisävihjeitä. Kuvitus antaa aina sellaista informaatiota, mitä tekstistä emme saa. Esimerkkinä voi hyvin olla henkilöiden ja tapahtumien väliset suhteet. Ne käyvät usein ilmi nimenomaan kuvien avulla. (Oittinen 2001, 166; Oittinen 2006, 94.)

Nykyään lastenkirjallisuudessa ei vaadita yleiskielisyyttä koskevien määräysten noudattamista niin paljon kuin ennen. Nykyään lastenkirjoissa on alkanut esiintyä myös puhekieltä, mutta suurin osa niistä on yleiskielellä kirjoitettuja. (Puurtinen 2004, 89.)

Luettavuuteen vaikuttavat sekä tekstin makro- että mikrorakenne. Makrorakenteeseen sisältyvät virkkeiden väliset suhteet ja niiden muodostama kokonaisuus, mikrorakenteeseen vaikuttaa taas virkeiden sisäinen rakenne ja pituus. (Puurtinen 2000, 110.) Helppolukuiset tekstit ovat yksinkertaisia, havainnollisia ja puheenomaisia. Teksti sisältää paljon verbejä suhteessa adjektiiveihin ja adverbeihin. Teksteissä sisäkkäisrakenteita ja sivulauseita on vähän, käsitteet ovat tuttuja ja sanat lauseet sekä kappaleet ovat lyhyitä. (Oittinen 1997, 103.) Jos lapsi nauttii lukemastaan, niin kieli on suurimpana tekijänä siinä, että lapsi innostuu lukemaan yhä enemmän. (Puurtinen 2006, 59.) Kääntäjän tehtävänä on Oittisen mukaan tunnistaa alkupe-
räisen kirjailijan kirjoitustapa, ilmaisutapa ja luoda se uudelleen kohdekieleen. Oittinen viit-
taa kirjassaan myös, että kääntäjän ratkaisut heijastelevat hänen lapsikäsitystään. Jos kääntäjä
on kaukana lapsen ymmärrykstä ja omaksumiskyvystä, sitä selittävämpää ja seikkaperäisem-
pää kieltä hän käyttää. Jos kääntäjä sitä vastoin luottaa lapsen kykyyn itse hahmottaa mieles-
sään asioita, hän saattaa jättää tekstiin paljonkin avoimia kohtia. (Oittinen 2004, 181.)

3.2 Skoposteoria

Tässä luvussa käsittelen skoposteoriaa, koska käännösstrategiani tulee olemaan skoposteo-
rian mukainen. Sana skopos tarkoittaa kreikaksi minkä tahansa ”toiminnan tavoitetta, pää-
määrää” (Vehmas-Lehto 1999, 92). Skopoksen käsite tekee kääntämisestä vapaampaa, kää-
ntäjällä on enemmän erilaisia käännösstrategioita, kääntäjä ei enää pakota itseään kääntämään
kirjaimellisesti. Tällä käännösmenetelmällä kääntäjä korostaa henkilökohtaista vastuuta.
(Vermeer 1989, 186.)

Reiß on pohtinut myös kolmea tekijää, miksi on tarpeellista pohtia lastenkirjallisuuden kää-
ntämistä erikseen. Hänen ajatuksensa mukaan keskeinen tie olisi löytää erityiset säännöt las-
tenkirjojen kääntämiselle, jotta tuloksena olisi asianmukaisia ratkaisumahdollisuuksia. En-
simmäisen on mainittu käännösprosessin epäsymmetria, jolla hän kuvasi aikuisten ja lasten
sekä nuorten välisiä suhteita. Aikuiset kirjoittavat lastenkirjoja, jonka jälkeen he valitsevat
mitä niistä käännetään ja kääntävät niitä. On tärkeää, että kääntäjän pitää hallita erityisesti
lasten ja nuorten kieli. (Reiß 1986, 7.)

Toisena tekijänä Reiß (1986, 7–8) on maininnut sen seikan, että lastenkirjoja käännetään epäsuorasti lapsille. Kääntäjä voi päättää panostaa sellaisia ryhmiin kuten vanhemmat, opettajat tai kirjastonhoitajat, koska yleensä nämä ryhmät päättävät lastenkirjoista. Kolmanneksi hän pohtii, että lasten ja nuorten elämäkokemukset ja yleiset kulttuuriset tiedot ovat rajallisia. He eivät pysty ymmärtämään ilman selitystä sosiaalista ja kulttuurista kontekstia. Kääntäjät pystyvät yleensä arvioimaan nuorten ja lasten kielellisiä kykyjä ja lukutaitoja. (Reiß 1986, 7–8.)

Reiß (1986, 8–9) selittää myös, että kääntäjän ei ole pakko pitäytyä lähtökielen tyyliässä. Kääntäjän mielestä huonolla tyyllillä kirjoitettua tekstiä voi korjata. Käännetyn tekstin vastaanottajan puuttuvat taustatiedot pitää joskus korvata lyhyillä selittävillä lyhyt käännöksillä tai alaviitteillä. Lauseiden ei pitäisi olla liian pitkiä ja hankalia, jos kohdeyleisönä on lapsia. (Reiß 1982, 8–9.)

Oittinenkin (2004, 94) toteaa, että lastenkirjallisuuden kääntäminen on sanataiteen kääntämistä. Käännös on lapsille suunnattu, verbaalinen ja visuaalinen kokonaisuus, mikä voi olla runo, proosa, tai näytelmä. Hän on kirjoittanut myös, että lastenkirjallisuuden kääntämisessä on kyse muodon ja sisällön liitosta, jossa sanomisen tapa tulee esille tekstissä esimerkiksi aika usein huutomerkkin tai kysymysmerkin käytöllä. Hän korostaa myös, että kaikki kääntäminen tapahtuu jossakin tilanteessa ja jotakin tilanteita varten. Kääntäjä on itse kääntäessään aina osa jotakin tilannetta. Itse asiassa kääntäjä kääntää joitakin tilanteita niin, että tilanteeseen kuuluu aika, paikka, kulttuuri, koko tekstikonteksti ja tekstiä tulkitseva yksilö, jolla on oma yleisö ja tulkintatilanteensa. (Oittinen 2004, 94.)

Kääntäjä kääntää lapsille, hän ei tee sitä ainoastaan oman lapsikäsitteensä pohjalta vaan myös yhteiskunnan lapsikäsitteen pohjalta. Käännös heijastaa kääntäjän omia näkemyksiä lapsuudesta ja lapsena olemisesta. Kääntäjän on löydettävä oma sisäinen lapsensa. Kääntäjä joutuu käännösprosessin aikana etsimään vastauksia kysymyksiin: kuinka lapset ajattelevat, mitä on lapsuus ja minkälaisia kykyjä lapsilla on tällä hetkellä. (Oittinen 1995, 45.) ”Tärkeätä on, että kääntäjällä on käsitys omasta lapsikäsitteestään, jotta hän tietää millaiselle lapselle hän kääntää ja jotta tekstistä tulee näin ehyt kokonaisuus” (Oittinen 1995, 60).

Oittinen (1995, 61) korostaa, että kääntäjä on aina ensin lukija. Ennen kuin kääntäjä-lukijat aloittavat käännösprosessin, he tulkitsevat ensin itsellensä tekstin ja sitten vasta kohdekielille. (Oittinen 1995, 61.) Oittisen (1995, 68) mielestä lastenkirjallisuuden kääntäjäkin on ollut joskus lapsi, ja hän on kantanut koko elämänsä ajan lapsuustaan mukanaan. Silloin kun hän kääntää lapsilukijalle, hän puhuu kaikkien lasten kanssa myös omasta lapsuudestaan. Käännöksen aikana hän elää monta vaihetta lapsuudestaan. (Oittinen 1995, 68.)

Oittisen (1995, 75–79) mukaan uskollisuus alkutekstiä kohtaan on enemmän pelkäämistä kuin kunnioittamista. Kääntäjä ei saa kohdekielistä tekstiään elvytettyä, jos hän ei luovu pe-loistaan alkutekstiä kohtaan ja heittäydy rohkeasti karnevalistiseen dialogiin. Lastenkirjallisuuden kääntämisen karnevaalissa kääntäjä pääsee lähemmäs oman kulttuurinsa lapsia. Kääntäjä muistaa, millaista oli olla lapsi, miltä silloin tuntui kuulla uusia sana tai uusi asia, kiehtovalta niin kuin aikuisenakin, mutta samalla täydellisen luonnolliselta. (Oittinen 1995, 74–79.)

3.3 Kotouttaminen, vieraannuttaminen ja adaptaatio

Kaunokirjallisuuden kääntämisessä kotouttaminen ja vieraannuttaminen ovat keskeisiä käsitteitä. Määritelmät löytyvät kääntämisen opetusmateriaalin sanastosta.

Kotouttaminen tarkoittaa käännettävän tekstin sopeuttamista kohdekulttuuriin ja kieleen niin, että se noudattaa näitä normeja. Kotouttamista on eriasteista. Se voi merkitä esimerkiksi kielen rakenteiden ja ilmaisutapojen muuttamista, nimien suomentamista (esim. Alice -> Liisa) tai vaikkapa lähdekulttuurissa tutun runon muuttamista tekstissä suomalaisille tutuksi runoksi. (Kotouttamisen vastakohta on vieraannuttaminen. Edu.fi – opettajan verkkopalvelu. Opetusmateriaalia kääntämisestä. Sanasto.)

Vieraannuttamisessa käännökseen jätetään vieras alkuperä näkyviin, ja tekstistä näkyy, että se on käänнос. Esimerkiksi puhuttelut saatetaan jättää vieraaseen muotoon (Mr. Smith) tai kieli voi noudattaa vieraan kielen ilmaisutapaa (esim. Sataa kissoja ja koiria – englanninkielisestä sanonnasta It's raining cats and dogs). (Vrt. Sataa saavista kaataen). (Edu.fi – opettajan verkkopalvelu. Opetusmateriaalia kääntämisestä. Sanasto.)

Vieraannuttaminen voidaan määritellä käsitteen nimeämiseksi niin, että nimityksessä on kohdekielelle outoja tai tuntematonta vastinetta. Vieraskielinen nimitys saattaa jäädä elämään, vaikka käsite myöhemmin saisi omakielisen nimityksen. Vieraannuttavat termit laajentavat kielen sanavarjoja ja myös termit lähentyvät kohdekielestä suuriin kieliin. Vieraannuttaminen on silloin paikallaan, kun käsitettä ei ole tulokulttuurissa eli tämän avulla voidaan välttää sanan negatiiviset ehdot. Tällä menetelmällä pyritään tarkkuuteen, kotouttamisella ja vieraannuttamisella näillä on korkea status. (Pasanen 2011.)

Vieraannuttavan käännösstrategian puolesta voidaan sanoa, että siinä kunnioitetaan alkupe-
räistä tekstiä, jolloin lapsilukijat voivat tutustua vieraisiin kulttuureihin. Lapset eivät voi kiin-
nostua erilaisuudesta, jos he eivät pääse kohtamaan sitä. Lasten pitäisi Oittisen (2006, 43)
mukaan oppia löytämään käännöskirjallisuudesta vieraat elementit ja hyväksymään ne. (Oit-
tinen 2006, 43.)

Sanakirjoissa, adaptaatio sanan määritellään mukautumiseksi tai sopeutumiseksi. Käännös-
menetelmässä sillä tarkoitetaan tilannetta, jossa käännös sopeutetaan käyttökontekstiinsa.
Käyttö perustuu tilanteelliseen ekvivalenssiin. Lähtötekstin sellaiset piirteet, joiden ei katsota
soveltuvan uuteen tilanteeseen ja tavoitteisiin, muokataan käännöksessä uudelleenlaiseksi. (Tie-
teen termipankki. Kirjallisuudentutkimus. Adaptaatio.)

Teoksissa myös kokonaisia tekstejä voidaan muokata uuteen tarkoitukseen joko alkuperäis-
kielellä tai käännöksinä. Muunnelmät voivat olla lyhennelmiä tai ne voidaan suunnata aivan
uudelle lukijaryhmälle. Muunnelmalla voidaan vaikuttaa kokonaistyyliin, ja sanavalintoihin.
(Oittinen 1995, 24.) Silloin tarina esitetään uudessa muodossa, se voi olla kirja, näytelmä tai
elokuva, silloin on kyse muuntelemisesta. Muuntelija voi olla kääntäjä itse, elokuvanohjaaja,
kuvittaja tai kirjailija itse. On monia syitä muuntelemiseen. Ensimmäisenä ja tärkeänä syynä
kyseessä on lastenkirjallisuuden kääntäminen, lapsilukijoille tekstiä yritetään saada helpom-
min ymmärtäväksi. Lastenkirjallisuutta on jo syntynyt muuntelemalla aikuisille tarkoitettua
kirjallisuutta sopivaksi lapsilukijoille.

Klingberg (1986, 17–18) jakaa adaptaatiot erilaisiin luokkiin:

- Kirjallisuusviittaukset, joista esimerkkeinä ovat tiedot kirjoittajasta, historialliset ta-
pahtumat, uskonnolliset uskomukset ja niin edelleen.

- Vieraat kielet lähtötekstissä, esimerkiksi puhuttelut, saatetaan jättää vieraaseen muotoon (Mr. Smith).
- Viittaukset mytologiaan joihin liittyy erilaisia kansanuskomuksia, kulttitoimituksia ja arkisia rituaaleja.
- Historialliset, poliittiset ja uskonnolliset taustat, joihin liittyvät kyseessä olevan maan ja kansan menneet ja nykyajan tilanteet.
- Rakennukset, sisustus ja ruoka käänöksissä liittyvät kulttuuriin, sillä jokaisessa maassa on omat tapansa Esimerkiksi aasialaiset rakentavat erilaisia rakennuksia kuin eurooppalaiset.
- Tavarat ja tottumukset, pelit ja leikit ovat myös kulttuurisidonnaisia, esimerkiksi vaatetus, kodin tai työpaikan sisustus, katuleikit ja niin edelleen.
- Eläimet ja kasvit ovat maa- ja aluekohtaisia.
- Henkilöiden nimet, tittelit, kotieläinten nimet, esineiden nimet ovat myös maan kulttuurin ja uskonnon mukaan muuttuvia.
- Maantieteelliset nimet ensisijaisesti yritetään kirjoittaa lähtömaan mukaan. Esimerkiksi Istanbul on joka paikassa on Istanbul mutta Stockholm voi muuttua Tukholmaksi.
- Mittayksikötkin käänöksenaikana voi muuttua. Tähän on hyvänä esimerkkinä ruokareseptit.

Kulttuurikontekstiaoptiota voidaan toteuttaa monella eri tavalla. Klingberg (1986, 17–18) mukaan yhdeksän tapaa tehdä kulttuurisidonnainen kontekstiadaptaatio.

- Lyhyt selvitys; alkutekstin kulttuuriaines säilytetään, mutta kohdekieliseen tekstin lisätään lyhyt selitys.
- Asian sanominen toisin sanoin; lähtötekstin esittämä asia ilmaistaan, mutta sen käyttö ja toiminta mainitaan.
- Selittävä käänös; kulttuuriaineen vierasta nimeä ei mainita, mutta sen käyttö ja toiminta mainitaan.
- Varsinaisen tekstin ulkopuolella oleva selitys; selitys voidaan antaa alaviitteessä tai esipuheessa johdannossa.
- Käsitteen korvataan, kohdekulttuurissa oleva vastaavalla käsitteellä.

- Kohdekielisessä kulttuurissa korvataan lähtökielen kulttuuriaines lähes vastaavalla kohdekielenkulttuuriaineella.
- Yksinkertaistaminen; yleisemmällä käsitteellä korvataan tarkempi käsite.
- Poistaminen; lauseita, kappaleita, pykälää, sanoja, lukuja jätetään kokonaan pois.
- Paikantaminen; lähtötekstin tilanne kokonaan siirretään lähemmäksi kohdekielistä kulttuuria.

Klingberg(1986,18) hyväksyy kulttuurisidonnaiset kontekstiadaptaatiota vain yksityiskoh-
tien kohdalla ja poikkeustapauksissa (Klingberg 1986, 18.) Puurtinen(1994, 59–60) viittaa
Klingberg oletukseen, että alkutekstin kirjoittaja eli kirjailija on jo ottanut lapsilukijat huo-
mioon ja tehnyt tekstinsä heillä sopivaksi. Puurtisen mukaan Kingberg vaikuttaa myös ku-
vittelevan, että alkutekstin luettavuusaste on siirrettävä suoraan kohdetekstiin, ja että tämä
on mahdollista pelkkien mekaanisten muutosten avulla. (Puurtinen 1994, 59–60.)

3.4 Kulttuurien vaikutus käännöstyöhön

Strategioista on puhuttu käännöstieteessä tällä nimellä vasta 1980-luvulla. Siitä ennen on
käytetty muita termejä, kuten metodi, menettelytapa, käännösratkaisu tai tieteellisemmin
käännösvaihto tai käännösmuutos. Aina kääntäjän tavoitteena on hyvä, toimiva käännös.
Kääntäjä käännösvaiheissa eteen tulevien ongelmien ratkaisuksi valitsee toimintatavan eli
strategian. Jokaisella kääntäjällä on omat yksilöllinen tyyli ja strategiat, ja tämä näkyy heidän
käännöksissään. (Leppihalme 2007, 365.)

Puurtinen (2000, 107–109) korostaa, että kirjailijalla on oman kulttuurinsa tavat. Tämä asia
vaikuttaa automaattisesti siihen, mitä käännösstrategioita lastenkirjallisuuden kääntäjät käyt-
tävät. Joskus kääntäjän täytyy muokata tekstiä vastamaan kohdekulttuurin käsityksiä ja las-
tenkirjallisuuden normeja, sillä aikuislukijat voivat vastustaa ja kritisoida lastenkirjojen
käännöksiä, joissa kohdekulttuurin normit on jätetty huomioimatta. (Puurtinen 2000, 107–
109.) Kääntäjän tekemä manipulaatio hyväksytään, jos se johtuu pyrkimyksestä muokata
tekstiä yhteiskunnan arvojen ja lapsikäsityksen mukaisesti (Sihavit 1986, 26). On paljon ris-
tiriitaisia periaatteita. Tärkeää on, että saatetaan teksti lapselle ymmärrettäväksi.

Eläinten nimet, kasvien nimet ja niiden viljely ja kasvattaminen kuuluvat kulttuurikonteksteihin. Kääntäjän tulisi Klingbergin mukaan säilyttää luontoon kuuluvat käsitteet samanlaisina, eikä niitä tarvitse korvata toisilla kohdekielen kulttuurissa tutummilla tai lähimmillä käsitteillä. (Klingberg 1986, 38–43.)

Joskus kääntäjälle tulee käänösprosessin aikana eteen tilanteita, joissa kasveilla ja eläimillä ei ole nimeä ollenkaan kohdekieleessä tai kääntäjä ei ole tietoinen mikä laji on kyseessä. Silloin kääntäjälle tarjoutuu neljä vaihtoehtoa: Kääntäjä voi yrittää löytää oikean kohdekielen sanan kasvi- tai eläintieteelliseen tutkimuksen jälkeen tai jos lukijat kaipaavat lisäselvityksiä, hän voi lisätä pienen selvityksen. (Klingberg 1986, 38–43.)

Toisena ratkaisuna voi olla se, että kääntäjä säilyttää alkuperäisen sanan tekstissä, mutta silloin pitää lisätä myös selitys. Kääntäjä voi myös joissakin harvoissa tapauksissa, luoda uuden sanan kohdekieleen käyttäen hyväksi lähtökielen merkitystä. Viimeisenä vaihtoehtona on tehdä selvittävä käänös, jossa kerrotaan ja selitetään sana. (Klingberg 1986, 43–44.)

Klingberg suosittelee, että ruoan nimien käänöksissä poistoja ja muutoksia tulisi välttää. Lukijalla nousisi tätä kautta kiinnostus vieraan maan kulttuuria kohtaan, esimerkiksi siihen mitä muissa maissa elävät lapset syövät ja juovat. (Klingberg 1986, 44.)

Henkilöiden ja hahmojen nimiä kääntäjä joutuu joskus muuttamaan, alkuteoksissa olevat nimet kohdekieleessä toiseksi esimerkiksi Jasmin nimestä tulee Yasemin, Jasmiine, Jasmiini. Se johtuu siitä, että käänöksessä kulttuuriympäristöllä on suuri merkitys. Kirjan tai sadun erisnimet voivat aiheuttaa käänöksen vaiheissa kääntäjälle ongelmia. Henkilöiden ja hahmojen nimillä on omat tarkat tehtävänsä ja merkityksensä kaunokirjallisuudessa, saduissa ja runoissa. Erisnimien ensimmäinen tehtävä on yksilöidä kaikki kirjassa esiintyvät eri hahmot ja niillä voidaan viitata ihmisiin ja eläimiin. Käännettävissä teoksissa henkilöiden nimillä on kuitenkin paljon muita tehtäviä kuin vain erottavat hahmot toisistaan. Nimet ovat se pohja, jolle lukija alkaa rakentaa mielikuvaansa hahmoista. Tästä syystä hahmon nimi antaa usein jonkinlaisia vihjeitä tämän luonteista. Henkilöhahmojen rakentamisen lisäksi nimet edustavat myös kirjan tunnelman kehittämistä. (Oittinen 2008, 122.)

Ingo(1990, 241–242) on viitannut myös erisnimien vaihdoista käänöksessä, kun erilaiset äänteet ja järjestelmät eivät sovi kohdekieleen äänneyhtymään (Ingo 1990, 241 - 242). Tove

Janssonin muumikirjat ovat hyviä esimerkkiä erisnimien vaihdosta. Ruotsin kielestä suomen kieleen, ensimmäinen kääntäjä on ollut Laila Järvinen. Järvinen on vaihtanut käännöksissä hahmojen nimet kokonaan. Mumintrollet päätynyt Muumipeikoksi, Snorkfrökenkista tuli Niiskuneiti, Mårranista tuli Mörkö, eli kaikki nimet ovat vaihdettu suomeksi.

Klingberg(1986, 78) käsitteli myös keksittyjä henkilönnimiä, joissa on erityinen melodinen sointi. Esimerkkeinä hän mainitsee Tove Janssonin muumikirjat. Jotkut muumikirjojen henkilöhahmojen nimistä ovat säilyneet muuttumattomina käännettäessä alkukielestä englantiin. Esimerkkinä Sniff on pysynyt molemmissa kielessä samana merkityksenkin ollessa sama. Mumintrollet ja Snorkarna ovat päättyneet muotoon ”Moomintroll and the Snorks”, joissa muutokset ovat kielipillisia. (Klingberg 1986, 78.)

Erisnimien vaihto on joskus paras vaihtoehto kohdekulttuurin ympäristölle. Tämä johtuu yleensä lähtökielen ja kohdekielen erilaisuuksista. Esimerkkinä muumikirjassa olevat vieraspäiset nimet olisivat istuneet huonosti suomenkieleen, suomalaisille epäselvän lausumistavan takia. Oittinen on viitannut myös siihen, ettei kääntäjä pääse yksin päättämään erisnimien kääntämisestä tai kääntämättä jättämisestä, sillä tässä väliin tulee myös kustantaja, joka sanoo oman mielipiteensä asiasta. Hän voi myös antaa tarkkoja ohjeita teoksen erisnimien kääntämisestä ja kääntämättä jättämisestä. (Oittinen 2008, 121.)

Idiomien, alluusioiden ja sanaleikkien kääntäminenkin on haastavaa käännoistöissä. Ingo(1990, 245–247) on korostanut kirjassaan, että idiomit ovat usein kielikohtaisia ilmauksia, ja sen takia ne ovat käännostöiden kannalta aina pulmallisia. Ne esiintyvät kaikkein eniten puhekielessä ja kielellisesti vapaissa tyylilajeissa. Eri kielten idiomit eivät yleensä muistuta samalla tavalla toisiaan, idiomille on vaikea löytää kohdekieleen vastinetta. Ingo on neuvonut kääntäjälle idiomien käännoksiä neljällä ratkaisulla:

1. Idiomia käännetään idiomilla, eli kääntäjän pyrkii säilyttämään mahdollisimman hyvin lähtötekstin kaikki ominaisuudet ja tarkoitukset.
2. Idiomia käännetään sananmukaisesti, eli lopputuloksena on idiomia tai sanonta, joka on täysin ymmärrettävä mutta kohdekielelle täysin vieras, tai käsittämätön ilmaus. Tämä käännostratkaisu on todella harvoin onnistunut.

3. Idiomi käännetään selittävällä ilmauksella, eli kääntäjä ei ole löytänyt kohdekielestä vastinetta lähtötekstin idiomille.
4. Normaali-ilmaus käännetään idiomille, eli ensin kääntäjä selvittää itselleen, mitä kirjoittaja ilmauksellaan tarkoittaa, mihin tarkoituksen ilmaisu on käytetty. (Ingo 1990, 245 – 247.)

4 TAIKURIN HATTU -KERTOMUKSEN KÄÄNTÄMINEN

Tässä luvussa kerron käännösmenetelmästäni ja käsittelen samalla käännösprosessin lajit. Ingo (1982, 47–118) mainitsee, että käännösprosessi on kuin sillanrakennus: toisessa päässä on lähtökieli ja toisessa päässä tulokieli, jota voidaan kutsua myös kohdekieleksi. Käännösprosessilla rakennetaan koko silta eli käännös. Hän on jakanut käännösprosessin analyysi-, siirto- ja muotoiluvaiheeseen. (Ingo 1982, 47–118.)

4.1 Käännösprosessini analyysi- ja siirtovaihe

Käännösprosessini alkoi sillä, että ensin tutustuin kirjaan. Tutustumisella tarkoitan sitä, että ensin päätin minkä kirjan käännän. Valitsin Tove Janssonin kirjan, koska tunsin ennestään kirjailijan ja halusin tutustua paremmin hänen teoksiinsa. Sitten katsoin kansikuvaa, kuka ja milloin teoksen oli kirjoittanut, kuka oli kääntänyt ruotsinkielestä suomenkieleen ja milloin teos oli julkistettu ja niin edelleen. Katsoin kaikki kirjan kuvat, koska kuvakirjassa kuva ja teksti kuuluvat yhteen. Oittinen(1995, 108) korostaa, että kuva, rytmi, ääni, liike usein kuuluvat kääntäjän tekstikokonaisuuteen (Oittinen 1995, 108). Kuvan ja tekstin käännösprosessi menee yhtä aikaa. Vaikka olin jo päättänyt, että käännän vain ensimmäinen luvun, luin koko kirjan.

Heti alusta mietin, että miten käännän? Mikä on lähtötekstin raja? Ensisilmäyksellä se näytti helpolta, mutta todellisuudessa ei ollut niin. Oittinen(1995, 88–89) korostaa, että jos otetaan koko kääntämistilanne, on alkutekstin määrittelemine ja rajaaminen vaikeaa. Oittinen(1995, 89) sanoo, että tekstin ohella kuvat, järjestys ja kansi vaikuttavat myös käännöksen lopputulokseen. Toiseksi on mukana kääntäjän kulttuuristausta ja kolmanneksi voidaan sanoa, että alkuteksti on hankalasti määriteltävissä, sillä voimme avata alkutekstin kirjailijan kulttuuristaustaan. (Oittinen 1995, 88–89.)

Heti alkuvaiheissa päätin, että toisin käännetyn tekstin lapsille lähemmäksi. Vältin pitkiä lauseita ja rakensin mahdollisimman lyhyitä, pehmeitä ja ymmärrettäviä lauseita, että lapsille ei

tulisi luku hetkellä epäselvyyttä sanan tarkoituksesta. Yritin sanavalinnoissa olla tarkka, koska lähtöteksti on vanhaa nykyajan lapsille. Lähtötekstin tarkistuksen jälkeen päätin, että käännän teoksen sivu sivulta. Olen siitä mieltä, että kaunokirjallisuuden kääntäminen ei etene suoraviivaisesti.

Käännösprosessini eteni pitkälti edestakaisin ja keskustelun ja pohdiskelun kautta. Ensinnäkin lapsuuteni tuli mieleen, omia muistoja ja sitten nykyajan lapset ja muiden mielipiteet. Keskustelin erilaisista ratkaisuista mieheni kanssa, esimerkiksi idiomien käännöksen ”häntäni kautta” ratkaisimme yhdessä. Olen käännösprosessi aikana hyödyntänyt ensinnäkin kirjoja. Sanakirjat ovat minun mielestäni käännöksessä a ja o. Olen käyttänyt vastineiden etsinnässä sekä kaksikielisiä sanakirjoja, että suomenkielen sanakirjoja. Toiseksi mieheni oli erityisesti apuna siinä, että luin hänelle ja hän luki minulle, keskustelimme sanoista ja sanojen järjestyksestä. Äänen lukeminen auttoi paljon.

Teoksissa on paljon hahmoja, ja minun piti päättää hahmojen nimien käännösstrategioista. Kirjoitin ylös kaikki henkilöhahmojen nimet ja pohdin vaihdanko nimet. Päätin hahmojen nimestä niin, että oppilaat ja heidän opettaja lukevat käännökseni sen jälkeen päätän hahmojen nimestä. Olen pohtinut ja kirjoittanut, että kääntäminen ei ole yksinkertaista toimintaa, heti ei voida sanoa, että yksi väärin, tai toinen oikea. Kääntäjän tärkein kriitikko on itse kääntäjä.

Itse asiassa en omaa kääntämistäni kuvatessa tarkastele niinkään sitä, onko käännökseni oikea. Minä ajattelen, että on olemassa monta oikeaa. Henkilönimien lisäksi käännösprosessissa piti kiinnittää huomiota dialogeihin. Teoksissa oli paljon lyhyitä dialogeja, dialogit ovat yksi kirjojen tärkeimmistä osista. Dialogin kautta me keskustelemme. Minä ajattelen, että dialogin sisältävät kirjat ovat kevyempiä kuin muut kirjat. On tärkeää, että dialogit toimivat hyvin myös käännöksissä. Ajattelen, että muumikirjat voivat olla dialogiin takia hyvin suosittuja. Puhe on hyvä tapa viedä tarinaa eteenpäin. Se kertoo suoraan hahmosta, mitä hahmo tekee ja mitä ajattelee. Käännösprosessin aikana olen huomannut myös sen, että Jansson on ollut hyvin taitava dialogin kirjoittamisessa.

Käännösprosessin aikana aika on paras tuottaja, eli jonkin aikaa pitää pysyä kaukana käännöksestä ja sitten voi lukea sen uudestaan ääneen. Lopussa yllätyin, kuinka minä muutin

tekstin omakseni. Tässä on ollut suuri apu luovasta ajatusmaailmasta. Joskus minulla meni tunti yhden sanan kirjoittamiseen.

4.2 Käännösprosessin tarkistus- ja päätösvaihe

Käännökseni aikana tein paljon muutoksia. Luin käännökseni usein ääneen, ja löysin aina jotain, mikä ei sopinut juuri siihen. Ääneenlukeminen auttoi käännösprosessin aikana paljon. Lastenkirjallisuudessa ääneen lukeminen auttaa, virheen huomaa silloin helpommin. Tekstin äänen luettavuus tarkoittaa tekstin ymmärrettävyyttä, lukemisen helppoutta, joka riippuu tekstin kielellisestä vaikeustasosta. Muokkaukseni jatkuivat siihen asti, kunnes itse olin tyytyväinen siihen, miltä dialogit ääneen luettuina kuulostivat.

Kun olin tehnyt käännökseni, tulostin muutaman kappaleen siitä ja menin vierailemaan alakoulun turkin kielen tunnille. Tunnille osallistuneet lapset olivat sekaryhmässä. Lapset olivat eri kouluista, 1.–4.-luokan oppilaita, ympäri Turkua. Ensimmäiseksi vähän keskustelimme ja kerroin itsestäni, kuka olen ja miksi olen täällä.

Kysyin oppilailta, tunnetteko muumit? Kaikki huusivat yhtä aika ”jooo” ja alkoivat puhua hahmoista ja niiden nimistä ja tarinoista. He tiesivät melkein kaikki muumien tarinat ja seikkailut. Sitten kysyin heiltä, haluatteko kuunnella turkinkielelle kirjoitettu muumisatua. He huusivat taas lujaa ”jooo”. Sitten Hatiçe Kütük, turkinkielenopettaja, aloitti lukemaan käännöstäni. Kun hän lopetti lukemisen, lapset kyselivät, eikö ole lisää, heidän mielestään tarina oli lyhyt. Sitten kerroin, miksi oikeasti olin siellä, eli kysyin heiltä, vaihdetaanko hahmojen nimet. Aluksi he huusivat taas ”jooo”, sitten minä kysyin ja Haticekin kysyi, mikä olisi sitten Muumipeikko nimi? Lapset ehdottivat monta nimeä, mutta sitten lapset päättivätkin taas alkuperäiseen. Kyselin tarinan kaikki henkilöhahmot mutta, päädyimme aina alkuperäisiin nimiin. Oppilaista hahmojen nimien keksimishetki oli hauska. Monet halusivat ulkoasun perustella nimetä hahmot, toiset halusivat käyttää erilaisissa saduissa olevia sankareiden nimiä tai nimetä hahmoja vartalonmuotojen perusteella, mutta lopussa kaikki päätyivät alkuperäisiin nimiin.

Lopuksi keskustelimme, miksi lapset halusivat, että nimet jäisivät samanlaisiksi. He kertoivat tunteneensa hahmot näillä nimillä. Lapsista yksi sanoi, että ”minä olen katsonut televisiosta aina Muumipeikkaa, en tiedä muuta nimeä”. Muutama sanoi, että me emme voi antaa niille eri nimiä. Yksi sanoi, ”se tuntuu niin oudolta”, toinen toiselta puolelta huusi, että ”se on tyhmä, miksi vaihdetaan”. Keskustelin myös opettajan kanssa ja hänkin oli sama mieltä, että ei vaihdeta. Keskustelun jälkeen minäkin tulin saman pisteeseen, en vaihtaisi nimiä, vaan säilyttäisin ne samana.

Halusin selvittää myös toisen ryhmän käsityksiä nimien käännöksistä. Lähetin käännökseni sähköpostilla Turkkiin. Siellä ystäväni, joka on opettaja, luki käännökseni ensimmäisestä luokasta neljännen luokan oppilaille. Minä itse halusin, jos olisi mahdollista, että ikäluokka olisi laaja koska eri-ikäiset oppilaat antavat paremmin mielipiteitä kuin samanikäiset. Sitä ennen olin lähettänyt hänelle paljon nettisivuja, joissa oli hahmojen kuvia. Lähetin myös Youtube -sivujen linkit, jotta lapset tutustuisivat hahmoihin kanssa paremmin. Hän tulosti monia kuvia, joita olin lähettänyt hänelle aikaisemmin. Lähetin myös hänelle sellaiset kuvat, joissa oli kaikkien kirjan hahmojen nimet kirjoitettuna kuvien alle. Ennen kuin hän luki käännöksen, lapset ehtivät tutustua hahmoihin.

Opettaja luki käännökseni ja keskusteli oppilaiden kanssa. Ensimmäisenä hän sanoi minulle, että nimet olivat vaikeita lausua. Ensin hän luki sen itse lapsille ja sitten pyysi paria oppilasta lukeman tarinan. Kumpikaan oppilaista ei pystynyt lausumaan nimiä oikein. Hän kertoi minulle, että nimet olivat olleet heille vaikeita. Hän sanoi myös, että tarinaa lukiessa huomaa heti kielimuurin, eli hahmojen nimet eivät kuulosta kauniilta ja sujuvilta. Hän sanoi, että jos tämä on kerran lastenkirja, sen pitää olla hyvin kotoutettu eli tunnelman pitää olla sama kuin meidän omassa kielessämme. Lapset lukevat sen mielellään, kun heidän ei tarvitse lukemisen aikana taistella lausumisen kanssa. Lasten kannalta tarinan pitää olla sujuvaa ja helppoa. Hän kertoi paljon kotouttamisen liittyviä asioita, vaikka hän ei ollut kääntämisen asiantuntija.

Opettaja kertoi myös sen, että neljännesluokkalaiset opiskelijat yrittivät löytää hahmoille sopivia nimiä ulkonäön perustella. Muumipeikoille keksitty nimi oli pulleudesta, Nuuskamuikkusella hänen pienuudesta sekä hänen hatullensa sopivia nimiä. Hän kertoi, että tuli paljon

nimiehdotuksia, mutta kaikki ehdotukset olivat turkkilaisia, koska he olivat tottuneita turkkilaisiin nimiin. Kummassakin päässä olevat opettajat eli Turkin puolelta ja Suomenpuolelta olivat mukana varmistamassa, että minulla on sujuva kohdekieltä.

4.3 Tekstin kotouttaminen ja adaptaatio

Tässä luvussa esittelen esimerkkejä käännösratkaisuista, jotka liittyvät kotouttamiseen ja adaptaatioon. Luvussa 3.3 käsittelin näitä asioita. Kotouttaminen tarkoittaa käännettävän tekstin sopeuttamista kohdekulttuuriin ja kieleen niin, että se noudattaa näitä normeja. Adaptaatio käännösmenetelmässä, tarkoitetaan tilannetta, jossa käännös sopeutetaan käyttökontekstiinsa.

Esimerkki 1

Suomeksi	Kautta häntäni!
Käännös	Aman Allahım küçük dilimi yuttum!

Olen muuttanut ilmausta ”kautta häntäni” se ei kuulosta aivan turkkilaiselta ilmaukselta, mutta olen pistänyt sen tilalle lapsen korvaan helposti ymmärtävä ilmausta ”*aman Allahım, küçük dilimi yuttum*”. Sanasta sanaan käännettynä ”*Aman Allahım küçük dilimi yuttum*” ”Voi luojani nieleskelin kitakielekkeeni”. Melkein kaikki turkinkieliset lapset, melko pienestä iästä lähtien tietävät mitä tarkoittaa ”*aman Allahım, küçük dilimi yuttum*”. Jos joku huutaa ”*aman Allahım*” se tarkoittaa, että joku huudahtaa ilosta tai pelosta, että jokin odottamaton tai ihmeellinen asia on tapahtunut. ”*küçük dilini yutmak*” täyttävät sanat täydellisesti että ihminen odottamaton tilannen takia jäähtynyt paikalla ja ei pystynyt sanomaan mitään. Tässä vaiheissa taas tuli esille se, että kääntäjällä on mielestäni oikeus muokata tekstiä. Jos olisin kääntänyt sanasta sanaan, lapset eivät saisi käännöksestä mitään selvää ja ihmettelisivät, mitä nämä sanat tarkoittavat keskellä satua. Olen kertonut näistä asioista aikaisemmin teoriaosiossa 3.4 Kulttuurien vaikutus käännöstyöhön, idiomien kääntämismenetelmässä. Esimmäisen esimerkin käänsin kohdekielelle vastaavalla idiomilla, kuten Ingo idiomien osalta mitä ehdotti.

Esimerkki 2

Suomeksi	Niisku sanoi
Käännös	Niisku:

Monessa kohdassa poistin ”sanoi” sanan ja käytin sen tilalla kaksoispistettä, kirjoitin pelkän hahmon nimen, esimerkiksi Niiskun nimen, ja jatkoin kaksoispisteellä. Kirjassa on käytetty paljon ”sanoi” tai ”hän sanoi” sanoja. Olisin voinut käyttää käännöksessäni samoja sanoja, mutta se ei kuulostanut hyvältä. Ensin käänsinkin niin, mutta sitten vaihdoin kaiken. Turkissa lastenkirjallisuudessa kielitieteellisesti emme voi käyttää repliikkipuhevuorossa ”hän” sana, repliikki alkaa henkilön nimellä, eli ”Niisku sanoi”, ”Hemuli sanoi”. Se on myös häiritsevää, että toistetaan koko ajan ”sanoi” sanaa. Tässä vaiheessa olen käyttänyt käännöksen kotouttamista ja kääntänyt kohdekulttuurin lastenkirjallisuuden normien mukaisesti.

Käytännössä kieltämättä on hyvä asia, että äänenluettavuus otetaan huomioon. Joskus käy niin, että lapsi haluaa kuunnella saman tarinan hyvin monta kertaa. Joskus voi olla, että samaa tarinaa luetaan kuukausia. Jos kirja kieli ei toimi ääneen luettuna tai sen taso on hyvin heikko, on silloin vaarana se, että kirja ”tippuu junasta”.

Toisaalta mietin koko ajan, muutinkohan nyt tekstiä liikaa kotouttamisen takia, mutta muutos oli pakko sujuvuuden takia. Kielellisesti oli pakko muuttaa tiettyjä sanoja ja niiden sanojen järjestystä. Käännösprosessin aikana tein paljon muistiinpanoja ja jälkeenpäin tarkistin kaikki kyseenalaiset kohdat uudestaan ja uudestaan.

Esimerkki 3

Suomeksi	Pyttipannu
Käännös	Ei ole pyttipannu nimelle vastinetta

Turkissa ei ole ”pyttipannua” vastaavaa ruokaa. Olen käännöksessä avannut käsitettä ja kertonut minkälainen ruoka on kysessä. Olen selittänyt ruoan nimen ytimekkäästi niin, että paistetaan perunat ja nakit ja päälle laitetaan paistettu kananmuna. Käännökseni tein johdattamalla lasten mielikuvituksen ruokaan. Aikaisemmin teoriaosiossa käsitteelin asiaa henkilöiden ja hahmojen kohdalla niin, että kotieläinten nimet ja ruoannimet tulisi käsitellä samalla

tavalla kuin henkilöiden nimet. Jos näille nimillä on deskriptiivinen merkitys, niitä pitää kääntäjän kääntää tai selittää jollakin tavalla lukijalle.

Käännöksessä tuli esille, että Muumilaakson koko väki elää koko talven kuusenneulasten voimalla. He syövät kuusenneulasia ja menevät sitten nukkumaan talven yli. Kohdekielellä ei ole olemassa vastaavia satuhahmoja, jotka söisivät kuusenneulasia ja menisivät talviuneen. Tässä kohdassa olen kääntänyt koko lauseen sanasta sanaan, koska tämä tapahtui tarinan keskellä ja lapset olivat jo tietoisia hahmojen erilaisuudesta. Jos tämä tapahtuisi heti tarinan alussa, se kohta minun piti kääntää selittämällä ensin hahmojen erilaisuudesta.

4.4 Mukauttaminen/muokkaaminen

Tässä luvussa yritin kertoa kuinka eri vaihtoehtojen avulla mukautetaan teksti.

Esimerkki 4

Suomeksi	Pukeeko se minua? kysyi Muumipappa Kyllä vain, sanoi Muumimamma. – Niin, sinä näytät oikein miehekkäältä.
Käännös	Muumipappa: <i>Yakıştı mı?</i> Muumimamma: <i>Tabiki yakıştı, böylece, sen daha ağırbaşlı bir erkek gibi görünüyorsun.</i>

Muumipappa: ”Yakıştı mı?” ensimmäinen rivi aloitin Muumipapan nimellä, koska turkin-kielessä puhujan tai kertojan nimi tulee heti ensimmäisenä. Eli virkkeet vaihtoivat paikkaa.

Muumimamma: ”Tabiki yakıştı, böylece, sen daha ağırbaşlı bir erkek gibi görünüyorsun.” Tässä kohtaa taas vastaajan eli Muumimamman nimi on ensimmäisenä, sen jälkeen repliikki on alkanut ja jatkunut. Tässä kohtaa ei sinänsä ollut mitään käännösmenetelmän ongelmia, mutta se on kääntämistä hyvin kuvaava. Sanat voi kääntää yksinkertaisesti kielestä toiseen, mutta käännöksestä tulisi hyvin tylsää. Tässä kohtaa on hyvä esimerkki Muumimamman mielipiteet hatusta ja Muumipapasta. Kohdan voi kääntää monella vastineella, koska tässä repliikissä liikkuvat enemmän tunteet kuin tavalliset asiat. Muumimamma käytti ”Oikein

miehekkäältä” sanoja, jotka minä käänsin ”*ağırbaşlı bir erkek*”, mutta voisin käyttää myös tilalle sana ”*mert bir erkek*” eli tässä kohtaa näimme kääntäjän käännöstävän.

4.5 Haasteet ja ratkaisut

Tässä luvussa kerron esimerkkien avulla erilaisista käännösratkaisuista. Eli kerron niistä menetelmistä, esimerkiksi käännöstyylistä ja lausemuotoiluista, joilla selviydyin käännöksestä.

Esimerkki 5

Suomeksi	Hyi! Miten minä pelästyin.
Käännös	Oy aman! Nasılda korktum.

Käänsin ”Hyi miten minä pelästyin” tekstin ”*Oy aman! Nasılda korktum*” Minusta pelko on tunnepitoisempaa ja painokkaampaa. Tässä liikutaan taas, sanojen kanssa leikkimisellä sekä sanojen rajamailla. Tässä kohtaan minä voisin käyttää myös ”*öfff aman!*” sanoja, se tarkoittaa kärsimyksen ilmausta jostain syystä. Halusin tehdä käännöksestäni mahdollisimman paljon puhuttelevan.

Esimerkki 6

Suomeksi	Missä leivoset liversivät
Käännös	Tarlakuşları neredede şakıyorlar

Tässä kohdassa tein käännökseni näin: ”missä leivoset liversivät”, ”*tarlakuşları neredede şakıyorlar*”. Kääntäjän pitää joskus kuvittele asioita mielensä, koska joskus kohde kielessä ei löydy etsitty idiomia. Ensin selvitin itselleni mitä tarkoittaa suomeksi ”missä leivokset liversivät” sen jälkeen olen kääntänyt lause sanasta sanan ja käännös onnistui hyvin. Missä tarkoittaa ”*nerede*” leivoset sana tarkoittaa ”*tarla kuşları*” liversivät tarkoittaa ”*şakıyorlar*”. Käännöksen tyyli on pysynyt vakiona, mutta joskus kääntäjän menetelmä vaihtelee. Käsitte-
lin asiaa teoriaosiossa idiomien kääntämisessä.

Esimerkki 7

Suomeksi	Saatpa nähdä!
Käännös	Görecegiz...

Lähtöteksti on ollut pidempi ”Saatpa nähdä!”, kohdeteksti ”*görecegiz...*” on ollut lyhyt. Joskus käännöksen aikana tekstin kokonaisuuden takia kääntäjä käyttää omaa ratkaisua. Käännöksessäni on joskus käynyt niin, että käännös on ollut hieman lyhyempi tai pidempi kuin lähtöteksti. Tämä johtuu siitä, että käännöksessä lauseenmuotoiluvaihe on todella tärkeä ja halusin hyvää kohdekieltä. Sen takia olen rakentanut lauseen lapsille houkuttelevaksi. Esimerkiksi minä annan; ”mutta tämä oli kultainen. Mitähän se merkitsee? Ihmetteli Muumipeikko”. Käännös on ollut; ”*Fakat bu altın renginde bir kelebek. Bu ne anlama geliyordu acaba diye düşündü Muumipeikko*”. Käännösprosessini aikana olen käyttänyt skopos menetelmää. Menetelmä on antanut minulle vapaat kädet käännösprosessissa.

Esimerkki 8

Suomeksi	Hän säteili ilosta
Käännös	Etrafina mutluluk saçıyordu

”Hän säteili ilosta” käänsin niin, että ”*etrafina mutluluk saçıyordu*”. Itse lähtötekstistä ymmärrän niin, että hän on niin iloinen, että ilo on heijastanut hänen silmilleen ja suulleen eli koko kasvoille. Hän näyttää koko vartalollaan, että hän on iloinen. Turkin kielestä vastineeksi on ”*mutluluk*”. Lapsilukijat ymmärtävät heti mistä on kysymys. Säteileminen, ilo, kertoo hyvistä asioista, pieni lukija huomaa heti yksityiskohtia.

Esimerkki 9

Suomeksi	Ja
Käännös	Ve

”Ja hetken kuluttua”, ”Ja vielä”, ”Ja sitten”, niin monessa kohdussa kirjailija aloitti virke ”Ja” sanalla. Olen miettinyt asian niin, että sanaa on käytetty virkkeen alussa täydentäväksi. Ja sanalla alkavat virkkeet ovat tavallisia erityisesti persoonallisissa ja kantaa ottavissa kirjoituksissa. Äänen lukiessakin se kuulosta hyvältä koska lukija lukuhetkellä korostaa, että

tulossa on jotain. Tässä tekstissä ja sana tarkoittaa täysin samaa kuin turkinkielessäkin. Puhekielessä puolestaan kytketään lauseet yhteen ja-sanalla.

Esimerkki 10

Suomeksi	Hei hop!
Käännös	Heyy hop!

Sanojen merkitykset ovat samanlaisia, mutta niiden ääntäminen on erilaista. Olen aikaisemminkin maininnut luvussa 3.4 kulttuurien vaikutuksen kohdalla, että Jasmin nimestä tulee Yasemin, Jasmiine, Jasmiini. Se johtuu siitä, että käännöksessä kulttuuriympäristöllä on suuri merkitys. Tämä esimerkki sopii erittäin hyvin teorian osalta katsottuna tekstin kotouttamiseen. Sanoissa yksi kirjain voi muuttaa kaiken. Ääneen lukeminen osoitti jälleen itsensä loistavaksi apuvälineeksi. Silloin kun lukee lähtötekstin ja käännöksen ääneen toinen toisensa jälkeen ja sanat asettuu peräkkäin heti, yhtäläisyys syntyy. Oittinen viittaa kirjassaan, että kääntäjän on hyvää lukea myös alkutekstiä äänen, jotta kuulisi paremmin sen ”äänen säveliä, intonaatioita”. (Oittinen 1995, 112.)

5 KÄÄNNÖSPROSESSIN KUVAUS JA KÄÄNNÖKSEN TESTAAMINEN KOHDERYHMILLÄ

Tove Janssonin Taikurin hattu kertomuksen käännösprosessi oli minulle hyvin erikoinen ja mielenkiintoinen kokemus. Heti käännökseni alussa löysin mielestäni hyvän ja toimivan vaihtoehdon niin, että käänsin koko luvusta sen mitä osasin. Sitten tarkistin ja täytin puuttuvat osat ja korjasin väärät käännökset. Nämä ratkaisut ovat minun mielestäni toimivia, mutta ehkä ne eivät ole toimivia muiden mielestä. Käännösprosessin aikana minulla oli jatkuvasti sellainen pelko, mitä jos käännökseni ei anna samanlaista tunnetta kuin Tove Janssonin teos. Tilanteeni tuntui siltä, että kun menet ensimmäistä kertaa vesijumppaan ja haluat heti juosta, mutta ensin pitää oppia kävelemään vyön kanssa ja sitten vasta voi alkaa juoksemaan.

Oittinen (1995, 143) kirjoittaa, että jos kääntäjä pyrkii kaunokirjallisuudessa sekä lastenkirjojen käännöksessä toimimaan neutraalina välittäjänä kirjailijan ja kohdekielen lukijan välillä, eikä uskalla tehdä tekstistä omaansa hän voi olla onnellinen käännöksestään, ja siitä että hän on kääntänyt teoksensa, mutta samalla hän on vieras ihminen käännöksessä. Yleensä tässä tilanteessa syntyy muodoton, huonosti toimiva käännös eli käännöstä ei ole tarkoitettu erityisesti tietyille kohderyhmille. Tässä vaiheissa voidaan sanoa heti, että käännöksestä on tullut eloton ja tyhjä, se ei hengitä omaa elämäänsä, käännös ei pystynyt astumaan kynnyksen yli kohdekieliseen lukijaan asti, vaan pyrkii kääntymään takaisin alkuperäisen version ja kirjailijan helmaan. (Oittinen 1995, 143.)

Oittinen(1995, 143–147) mainitsee, että tekstin omaksuminen, sisäistäminen ja oman tulkinnan muodostaminen ovat olennainen osa kääntämistä. Kääntäjä ei ole vain lähtötekstin sanojen lähettäjä, vaan kohdetekstin tuottaja, joka omaksuu ja hyväksyy lähtökielen ja toimeksiantajan sanomat. Suurin osa ammattikäntäjistä tuntee, että hänen käännöksensä kertoo juuri sen, mitä teoksen kirjoittajakin on halunnut kertoa tai ilmaisee ainakin sen, miten kääntäjä on itse ymmärtänyt teoksen kokonaisuuden. Tässä vaiheissa kääntäjän realistisesti pitää hyväksyä, että oma käännös on aina vain ja ainoastaan oma tulkinta. (Oittinen 1995, 143–147.)

Jos kahdelle ihmiselle annettaisiin tehtäväksi katsoa samaan aikaan samaa kuvaa ja sitten kertoa meille, mitä he ovat nähneet kuvassa, kokonaisuutena he voisivat kertoa samat asiat. Silti he lisäisivät tai poistaisivat joitakin. Ehkä he eivät nähneet tai ymmärtäneet kaikkea. Jokainen ihminen katsoo ja vertailee asioita omalla tyyllillä ja omalla näkökulmalla. Kauno-kirjallisuus ja lastenkirjallisuus ovat samanlaisia, lapsilla on oma maailma ja aikuisilla oma. Lastenteoksen käännöksissä, kääntäjälle on kaksinkertainen vastuu, koska vastaanottajaryhmä on hyvin erilainen ja kaikkien pitää olla keskenään tyytyväisiä. Ryhmässä on lapsia, vanhempia, opettajia, kirjastohenkilökuntaa ja niin edelleen.

Minun käännökseni ensimmäinen kohderyhmä oli Suomessa syntynyt ja kasvanut koulussa käyvät oppilaat ja heidän äidinkielenopettajansa. Toinen kohderyhmäni oli Turkissa elävät ja 1.–4.-luokkalaiset oppilaat ja heidän opettajansa. Kohderyhmäni oli hyvin erilainen, koska oppilaiden kasvatus- ja opetusympäristökin oli erilainen.

Kääntäessäni selvästi huomasin, missä vaiheessa teksti alkoi tuntua omalta ja missä kohtaa olin aloittanut niin sanotusti juoksemaan vedessä. Ongelmien ratkaisut ja turha kyseenalaistaminen vähenivät vasta neljännellä tai viidennellä sivulla. Itse en ollut sitä huomannut, vaan sen huomasi ”koekaninani” ollut mieheni. Käännökseni loppuun asti annoin miehelleni jokaisen käännetyin sivun, siten että hän luki ensin itsekseen ja sitten ääneen minulle. Muutaman sivun jälkeen hän aloitti sanomaan hyvä, sujuva, oikea. Silloin kun kuulin sanan ”oikea” olin hyvin iloinen, koska siihen asti ajatuksessani oli pyörinyt ja vaivannut niin monta kysymystä: ”Teenkö hyvä ja kattavaa käännöstä? Onko tekstissä sama henki”? Oikea sanan jälkeen kaikki tapahtui itsestään, tuli valtava itseluottamus ja tein käännökseni ikään kuin huomaamatta.

Käännösprosessin aikana, sitä ennen ja sen jälkeen olen lukenut monta kirjaa, ja nyt olen sitä mieltä, että omaan tulkintaan perustava tapa, on minulle tällä hetkellä hyvä tapa kääntää. Olenko käännökseeni tyytyväinen kymmenen vuoden päästä vai tulkitsenko käännökseni eri tavalla? Nyt en tiedä. Minun mielestäni ajankulumisesta huolimatta, kääntäjän tulkinta on aina aito. Kääntäjä lukee ja kääntää tekstiä kriittisesti. Jokainen meistä kuvittelee omalla mielikuvituksella tekstin sävyä ja merkitystä. Olen tämän huomannut itsekin. Heti käännökseni alussa sivulla yhdeksän Jansson kirjoitti kevätaamusta ja kello neljästä. Minä, lukijana sekä tulkitijana ja kääntäjänä, näin hänen tekstiään lukiessani omanlaiseni kevätaamun ja käänsin

sen mitä minä olen nähnyt. Tämä asia on varmasti toistunut hyvin monessa kohdassa huomaamatta.

Olen ollut hyvin kriittinen käännökseni. Kielitieteelliset asiat olen hoitanut opiskelemalla. Lisäksi koko opiskelun aikana tulkkauksen ja käännöksen liittyviä kielellisiä asioita olen käynyt äidinkielen ja muiden ammattiin liittyvien opettajien kanssa läpi. Tässä väliin haluan mainitse sen, että vaikka luotin itseeni kääntäjänä, mieheni, lapsien ja Turkissa toimivan opettajan kommentit olivat hyvin arvokkaita.

Oittinen(1995, 45) mainitsee, että ”Mikään ei ole kääntämisessäkin valmiina annettua, mikä ei ole olemassa sinänsä”. Hän on vahvistanut sen, että kääntäminen on tilannesidonnaista. Tilanne on hyvin laaja käsite, joka voi sisältää seuraavia tekijöitä: aika, paikka, kulttuuri, teksti, kuva tai tulkitseva yksilö, jolla on oma yleisönsä ja tulkintatilanteensa. (Oittinen 1995, 45.) Koska tilanteet vaihtuvat ja jokainen yksilö tulkitsee ja kääntää tekstin tietyssä tilanteessa, sama teksti jonkun ajan päästä ei voi olla sama. Lähtöteksti on tietyltä ajalta ja kohdeyleisö silloin tietyltä ajalta, mutta esimerkiksi oma käännökseni on nykyaikainen ja testattu turkinkielisillä Suomessa ja Turkissa.

6 POHDINTA

Miksi minä käänsin juuri Tove Janssonin kirjan? Enkö olisi voinut kääntää jotain muuta kirjaa? Heti voin sanoa, että minä itse olen ihastunut muumikirjoihin. Kun olin ensimmäisiä vuosia Suomessa, luin kielenoppimisen takia muumikirjoja paljon. Suomenkielenopettaja neuvoi, että jos haluatte kielenoppimis-materiaalia, voitte käyttää lastenkirjoja. Minä otin hänen neuvon tosissaan ja lähes vuoden minä luin lastenkirjoja, kunnes kirjat muuttuivat pikkuhiljaa nuortenkirjoiksi. Hän kertoi, että lastenkirjat ovat lukemisen ja ymmärtämisen kannalta helppoa. Se oli totta, lastenkirjat sisältävät lyhyitä lauseita, sekä ne ovat kirjoitettu niin luonnollisesti ja lastenmaailmalle tarkoitettuna, eli ymmärtäminen on ollut minulle helppoa. Lastenkirjat ovat auttaneet minua kielenopiskeluni eri vaiheissa kielellisesti ja kulttuurisesti monessa asiassa.

Tove Janssonin Taikurin hattu -kirjan käännösprosessi on ollut minulle hyvin erikoinen ja mielenkiintoinen kokemus. Käännösprosessin aikana olen kokenut niin paljon asioita ja mielessäni on liikkunut niin paljon asioita, että en olisi uskonut alussa. Minun mielestäni käännösprosessiin sisältyy elämys, vastuu, tutkiminen ja tulkitseminen. Koko tulkintaprosessini aikana olen tulkannut asioita lasten silmin.

Alku oli hyvin vaikea: tyhjyys eli mistä minun kannattaisi aloittaa, epävarmuus eli onko tekemäni oikea vai väärä, luovuutta tarvitaan, eli minun piti olla niin kekseliäs, tuskaa ja paljon miettimistä. Uskoin kuitenkin omaan kokemukseeni, mielikuvitukseeni ja koulutukseeni. Koulutukseni ansiosta sain ajatuksen kääntää lastenkirjan. Tutkin opinnäytetyöaiheita ja pelkäsin mitä olin valinnut opinnäytetyöksi, mutta sitten sanoin itselleni, että kyllä sinä pystyt, sinä haluat kerrankin kokea kirjan kääntämisen, miksi se aika ei olisi nyt. Ennen kuin aloitin käännökseni, tein suunnitelman. Koska minulla ei ollut toimeksiantajaa, päätin kaikesta itse. Lopussa pääsin käännöksessäni mielestäni tyydyttävään lopputulokseen.

Kääntäjän pitää olla hyvin tietoinen lähtökielen ja kohdekielen lapsikäsituksesta sekä yhteiskunnan lapsikäsituksesta. Esimerkiksi kirjan kuvien ja tekstien avulla hän voi kuvitella koh-

deryhmänsä kehitystasetta. Kuvalliset kirjat ovat ensimmäinen askel lapsille kirjojen maailmaan. Lasten kuvakirjaa käännoksissä on aina pidettävä mielessä, että kohderyhmässä on myös aikuisia, eli aikuiset päättävät mitä lapset lukevat.

Tove Janssonin muumikirjat ovat hyviä esimerkkiä lastenkirjoista. Kirjailijana hän on hyvin tasaisesti tuonut esille asiat. Kuvat auttavat mielikuvituksen heräämisessä. Kuvien avulla lukija tutustuu paremmin tarinan kokonaisuuteen. Kirjan pääteeman keskellä on muumiperhe ja tarinoissa yleensä joudutaan seikkailuun tai mukavan jännityksen, johon liittyy matkan ja matkasta paluu. Tarinan lopussa on aina rauhaa ja juhlaa.

Viimeisenä, kääntäjän suuri haaste on näkymättömyys. Silloin kun lukija ei huomaa että hän on lukenut käännöstä, kääntäjä on onnistunut työssään. Monet lapset yleensä eivät katso mistä kirjat ovat tulleet kuka on kirjoittanut tai kääntänyt, heidän mukaan hyvä kirja tarkoittaa sujuvaa tekstiä ja kauniita kuvia. Muut asiat kuuluvat aikuisille. Kääntäjän työ on vaativaa ja monipuolista, ammattitaito tulee niin monen kokemuksen kautta. Tarvitaan kärsimystä ja yleissivistystä, jotta kääntäjästä tulee näkymätön. Hyvä työn tulos vaatii aina edellä lueteltuja asioita.

Nykyään voin sanoa, että tarkistan melko usein sanojen merkityksiä Suomi-Suomi, Suomi-Turkki, Suomi sivistyssanakirjoista ja Wikipediasta. Oikeastaan minä aloitin tarkistelevaan sanojen vastineita melkein kolme vuotta sitten, eli kun aloitin tämän koulun, sitä ennen puhekieli oli riittänyt minulle, mitä osasin, se oli siinä. Käännösmatkani on ollut opettavainen, välillä haastava, mutta uusia kokemuksia täynnä. Kyllä minusta tulee hyvä kääntäjä. Kokemukseni kautta kannustan tulkkiopiskelijoita kokeilemaan käännöstä. Sadusta on hyvää aloittaa. Vielä suosittelen, että ennen kuin aloitatte kääntämään kirjan tai sadun, tutustukaa Riitta Oittisen ja Rune Ingon kirjoihin, koska ne vastaavat käännöstyön kysymyksiin.

Minun mielestäni ja todennäköisesti monen muunkin mielestä, teoksissa näkyy kääntäjän kädenjälki, kääntäjän tulkinta. Me voimme teoksesta sitten sanoa, että varmasti tämän teoksen kääntäjä esimerkiksi on ollut Tuula Kojo tai Jaana Kapari-Jatta, tai Marja-Leena Jaakkola. Eli kääntäjän kädenjälki näkyy teoksessa. Minäkin yritin jättää omaan käännökseeni omat jälkeni. Pääasia on, että olen itse käännökseeni tyytyväinen.

LÄHTEET

- Ahola, S. (2016). Jansson, Tove. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. *Studia Biographica* 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Saatavilla 18.1.2018 <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/1395>
- Edu.fi – opettajan verkkopalvelu. Opetusmateriaalia kääntämisestä. Sanasto. Saatavilla 18.1.2018 http://www.edu.fi/perusopetus/aidinkieli/agricola/opetusmateriaalia_kaantamisesta/sanasto
- Hytönen, N. & Rissanen (toim.) 2006. *Käden käännteessä viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoria sekä käytäntöä* (s. 18 – 19). Helsinki: Finn Lecture.
- Ingo, R. (1982). *Kääntämisen teoriaa ja sen sovellusta*. (3.p.); Åbo: Åbo Akademi kopieringscentral.
- Ingo, R. (1990). *Lähtökielestä kohdekieleen johdatusta käänntieteeseen*. Helsinki: WSOY
- Juva, K. (2005). Kotimaani on Suomi. Teoksessa: Kristiina Rikman (toim.) *Suom. huom. Kirjoituksia kääntämisestä* (s.10–28). Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Kaseva, T.(13.7.2001). Kuka keksi Nuuskamuikkusen? *Helsingin Sanomat*. Saatavilla 18.1.2018 <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-20000003982119.html>
- Kivi, M. (1998). *Muumilaakso: tarinoista museokokoelmaksi*. Tampere: Tampereen taide-museon Muumilaakso.
- Klingberg, G. (1986). *Children's Fiction in the Hands of the Translator*. Lund: Gleerup.
- Leppihalme, R. (2007). Kääntäjän strategiat. Teoksessa Riikonen H.K., Kovala U., Kujamäki P. & Paloposki O. (toim.) *Suomennoskirjallisuuden historia 2* (s.365–373). Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Oittinen, R. (1995). *Kääntäjän karnevaali*. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Oittinen, R. (1997). *Liisa, Liisa ja Alice*. Matkakirja. Tampere: Tampereen University Press.
- Oittinen, R. (2000). *Translating for children*. New York: Garland.
- Oittinen, R. (2001). Verbaalisen ja visuaalisen Dialogia: Ajatuksia kääntämisestä. Artikke-lissa. Kukkonen, P. & Heinonen–Hartama, R. (toim.) *Mission Vision Strategies Values* (s.161–170). Helsinki: Helsinki University Press

- Oittinen, R. & Mäkinen, P. (toim.) 2004. *Alussa oli käänös*. (4.p.); Tampere: Yliopistopaino Oy.
- Oittinen, R. (2006). The Verbal and the Visual: On the Carnivalism and Dialogics of Translating for Children. (s.4–94). Clevedon: Multilingual Matters.
- Oittinen, R. (2008). Herri vai Harri? Teoksessa: Kontio, T.; Murila, H.; Oittinen, R.; Sinkkonen, J.; Ylimartimo, S. (toim.) *Kuka Harry Potter? Avainfantasian maailmaan* (s.111–126). Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy.
- Pasanen, P. (2011). Kotouttaminen ja vieraannuttaminen sanastontekijän vastinetyössä. *Terminfo*, 2. Saatavilla 12.12.2017 <http://www.terminfo.fi/sisalto/kotouttamisen-ja-vieraannuttaminen-sanastontekijan-vastinetyossa-170.html>
- Puurtinen, T. (1994). Translating Children's Literature: Theoretical Approaches and Empirical Studies. Kirjassa Gillian Lethey (toim.) *The Translation of Children's Literature. A Reader*. (s. 60). Clevedon: Multilingual Matters Ltd.
- Puurtinen, T. (2000). ”Lastenkirjallisuuden kääntäminen: normit, luettavuus ja ideologia”. Teoksessa Paloposki, O. & Markkonen-Craig, H. (toim.), *käännöskirjallisuus ja sen kritiikki*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Puurtinen, T. (2004). Käännösten hyväksyttävyys. Oittinen, R. & Mäkinen, P. (toim.) *Alussa oli käänös*. (s.86 – 89). Tampere: Tampereen yliopistopaino,
- Reiß, K. (1982). *Zur Übersetzung von Kinder- und Jugendbüchern*. Theorien und Praxis. Lebende Sprachen. Zeitschrift für fremde Sprachen in Wissenschaft und Praxis. 27. Jahrg.
- Reiß, K. & Vermeer, Hans J. (1986). *Mitä kääntäminen on*. Kääntäjä Pauli Roinila. Helsinki: Oy Gaudeamus Ab.
- Risingshadow Sci-fi- ja fantasiakirjat. Tove Jansson. Saatavilla 18.1.2018 <https://www.risingshadow.fi/library/author/268-tove-jansson>
- Shavit, Z. (1986). Artikkelissa; ”Poetics of Children's Literature”. Athens, Georgia.
- Susiluoto, T. (1997). *Käänös oikeudellisina kokonaisuutena - oikeudet ja velvollisuudet*. Helsinki: Cubitum.
- Tieteen termipankki. Kirjallisuudentutkimus. Adaptaatio. Saatavilla 27.10.2017 <http://tieteen termipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:adaptaatio>

Tieteen termipankki. Kirjallisuudentutkimus. Lastenkirjallisuus. Saatavilla 27.10.2017.

<http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:lastenkirjallisuus>

Tiittula, L. & Nuolijärvi, P. (2013). *Puheen Illuusio Suomenkielisessä Kaunokirjallisuudessa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Vehmas-Lehto, I. 1999. Kopionti vai kommunikointia?: Johdatus käännösteoriaan. Helsinki: Finn Lecture, s.92.

Vermeer, H. (1989). ”Skopos and commission in translational action”. Teoksessa Chesterman Andrew (toim.), *Reading in Translation Theory*. Helsinki: Finn Lectura, s. 173- 174, 186.

LIITTEET

LIITE 1. SİHİRBAZIN ŞAPKASI

BİRİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde; Muumipeikko, Nuuskamuikkunen ve Nipsun’un büyücünün şapkasını nasıl buldukları, nasıl bir anda beş küçük bulutun ortaya çıktığı ve Hemulin’in kendisine nasıl bir uğraş bulduğundan bahsediliyor.

İlkbahar sabahının birinde, saat dörtte ilk guguk kuşu Muumi vadisinden uçarak geçti. O mavi renkli Muumilerin evinin çatısına kondu ve sekiz defa öttü. Ancak kısık bir sesle öttü çünkü daha baharın ilk günleriydi, sonra da doğuya doğru uçuştı gitti.

Muumipeikko uyandı ancak uzunca bir süre nerede olduğunun farkında olmadan yatarak tavana baktı. O, yüz gün yüz gece uyumuştı ama uyku hala onun etrafında dolaşıyordu ve onu tekrar düş dünyası içine çekmek istiyordu. Fakat ne zaman ki kendine daha rahat bir uyku pozisyonu almak için döndü, o sırada hangi nedenden dolayı uyandığını fark etti. Nuuskamuikkunen’in yatağı boştu. Muumipeikko oturmak için hemen doğruldu.

Muumipeikko: Yaaa, Nuuskamuikkunen’in şapkası da yok. “İşte bu çok kötü.” diye söylendi.

Ayaklarının ucuna basarak sessizce açık olan pencereye doğru yürüdü ve dışarıya baktı. Vay! Evet Nuuskamuikkunen ip merdiveni kullanarak aşağıya inmiş olmalı. Kendiside pencerenin kenarından süzülerek geçti ve kısa ayaklarıyla ip merdiveni kullanarak dikkatlice aşağıya doğru indi.

O, ıslak toprakta açıkça Nuuskamuikkunen’in ayak izlerini görebiliyordu. Orada burada zıplamış olduğundan takip etmesi oldukça zordu. Ayrıca uzun sıçramalar yapmış ve kendi ayak izleri bile birbirine karışmıştı. Muumipeikko onun mutlu ve neşeli olduğunu düşündü. “Aynı zamanda şurada da takla atmıştır.” diye içinden geçirdi.

Muumipeikko, surat ifadesini aniden değiştirdi ve dinlemeye başladı. Uzaklardan bir yerden Nuuskamuikkunen’in mızıkasının sesi duyuluyordu. O, en neşeli şarkısını “Bütün küçük

böcekler kuyruklarına fıyonk takarlar” çalıyordu. Moomintroll direk müziğe doğru koşmaya başladı. Irmağın kenarında Nuuskamuikkunen’le karşılaştı. O, köprünün koruluklarında oturmuş, eski şapkası kulaklarında, ayaklarını ırmağın akan suyunun üzerinde sallıyordu.

Moomintroll, “Merhaba”diyerek yanına oturdu.

Nuuskamuikkunen’de “Merhaba merhaba” diyerek cevap verdi ve tekrardan çalmaya devam etti.

Güneş, ormanın üzerine zar zor çıkabilmişti ve direk onların yüzüne çarpıyordu. Yüzlerine çarpan güneşe bakarak ayaklarını akan parlak suyun üzerinde sallamaya devam ettiler. Her ikisi de kendisini kaygısız ve mutlu hissediyordu.

Vaktiyle bu nehrin uzunluğunca muhteşem deneyimlere doğru yelken açmışlardı ve her seferinde yeni arkadaşlar edinip onları da beraberlerinde Muumilerin vadisine götürüyorlardı. Muumipeikkonun babası ve annesi onların, arkadaşlarını her zaman iyi karşılıyordu. İçeriye sadece yeni bir yatak getiriliyor ve yemek masası büyütülüyordu. Böyle zamanlarda, Moominlerin evi gürültülü, patırtılı bir ev haline geliyordu. Herkes aklına geleni yapıyordu, yarınki güne dair kimsenin endişesi yoktu. Diğer taraftan evde şok edici ve korkunç şeyler de meydana geliyordu. Ancak kimse bu durumdan sıkılmıyor ve şikayetçi olmuyordu. Bu büyük bir avantajdı.

Bahar şarkısının son kıtasına geldiklerinde Nuuskamuikkunen mızıkasını cebine koydu ve sordu “Nipsu uyanmış mıdır?”

Moomintroll düşündü sonuçta o, her zaman herkesten bir hafta daha fazla uyur. “O zaman, onu uyandırmaya gidelim.”

Nuuskamuikkunen: kararlı bir şekilde o zaman gidelim onu uyandıralım. Köprünün koruluklarından aşağıya atladı. “Bugün bizim çok farklı bir şey yapmamız lazım, çünkü önümüzde çok güzel bir gün var” dedi.

Moomintroll, doğu tarafındaki çatı katı odasının altından gizli bir işaret verdi. Üç normal ve bir uzun ısıklık... (Bu işaret bir şeyler yapıyoruz anlamına geliyordu) Onlar, Nipsu’nun horlamasının bittiğini fark ettiler fakat hiçbir hareketlilik görmediler.

“Bir defa daha” dedi Nuuskamuikkunen ve onlar da işaret için kuvvetlice bir daha ısıklık çalmaya başladılar. O anda cam uçarcasına açıldı.

Nipsu: Ben uyuyorum diye ofkeli bir şekilde bağırdı.

Nuuskamuikkunen, sızlanmadan mırıldanmadan hemen aşağıya gelmesini söyledi. ”Biz çok farklı bir şey yapmayı planlıyoruz.” dedi.

O arada Nipsu uyumaktan dolayı kulağında oluşan kırıxıklıkları düzelitti ve ip merdivenden (Burada belirtmek lazım ki onların, her camının altında bir ip merdiven vardır). Çünkü normal merdiven kullanmak onların işlerini yavaşlatıyordu.) aşağı indi.

Gerçekten de çok güzel bir gün olacağı belliydi. Toprak, kışı uykuda geçirmiş ve hala uyku sersemi olan, etrafta aceleyle koşuşturan küçük haşarat ve böceklerle doluydu.

Kıyafetlerini havalandırıyor, bıyıklarını tarıyor, evlerini tamir ediyor, butun güçleriyle baharı karşılamaya hazırlanıyorlardı.

Bazen onlar durur ya bir evin inşaatını seyrederek ya da herhangi bir kavgayı dinlerlerdi. Baharın ilk günlerinde genelde tartışma ve ağız dalaşları olabilirdi çünkü kısa bir zaman önce yuvalarından çıkmışlar bu yüzden günü iyi başlanmamış ve keyifsiz olanlar vardı.

Orman perileri, dalların üzerine oturmuş uzun saçlarını tararken, hala kar yığını olan ağacın kuzey gövdesinde fare yavruları ve küçük böcekler, karda uzun tüneller kazarlardı.

Benden yaşça büyük tarla solucanı beyefendi, ”İyi baharlar” dedi.”Kış nasıl geçti?” diye sordu.

”Teşekkürler” diye cevap verdi Moomintroll, ”Acaba amca iyi uyumuş mu?” diye sordu.

”Eh işte” dedi solucan beyefendi “Anne ve babana selam söyle” diye ekledi.

Genelde bu şekilde onlar karşılaştıklarıyla sohbet ederlerdi fakat ne kadar çok yukarıya çıkarlarsa o kadar daha az yaratığa raslıyorlardı. Son olarak orada bir bayan fareyle karşılaştılar ve o da yeni uyanmış, bahar temizliği ile uğraşıyordu.

Her taraf ıslaktı. ”off! ne kadar iğrenç, karda tırmanmak çok zormuş” diye söylendi. Muumipeikko ve patilerini erimekte olan kardan yukarıya doğru kaldırdı. Annem ”Böyle kar yığınlarının Mominler için iyi olmadığını söyledirdi.” dedi ve ardından hapşırdı.

”Dinle Nuuskamuikkenen, Muumipeikko ve ben bir şey düşündük” dedi.

”Eğer dağın tepesine kadar tırmanıp, oradaki karları tümsek yapsak ve taşlarla işaret koysak? Belki de bizden önce kimse orada olmamıştır.” Ne düşünüyorsun dedi.

”Öyle yapalım” dedi Nipsu ve herkesten önce orada olabilmek için acele etti.

Bahar rüzgarı doruklarda özgürce dans ediyordu ve her taraf mavi gökyüzünün kıyılarıyla parlıyordu. Batı tarafında deniz yayılmıştı ve doğuda da nehir kıvrım kıvrım kıvrılıyordu. Yalnız tek başına olan dağların arasından kuzeye doğru yayılmış büyük orman sanki bahar halısı gibiydi. Güneyden duman yükseldi, Muuminlerin evinin bacasından duman yükseliyordu. Belkide Muumipeikkonun annesi sabah kahvesi pişiriyordu. Fakat Nipsu bunların hiçbirini görememişti. Orada, dağın doruğunda bir şapka vardı siyah bir şapka...

Nipsu: (Bağırarak!) Bizden önce biri daha buradaymış.

Muumipeikko: Şapkayı alıp inceledi ve şık bir şapka dedi.

Muikkunen: Bence bu tam sana göre.

Nuuskamuikkunen: Hayır! hayır! (Eski yeşil şapkasını seven biri olarak) bu çok yeni!

Muumipeikko, belki onu babam ister hoşuna gider diye düşündü.

Nipsu: Onu yanımıza alalım fakat şimdi ben eve gitmek istiyorum, benim karnım kahve diye gurulduyor sizinkide gurulduyor mu?

Muumipeikko ve Muikkunen kalplerinin derinliklerinden daha soruyor musun diye söylediler.

Onlar beklenmedik bir şekilde sihirbazın şapkasını buldular ve beraberlerinde eve götürdüler. Bu şapka sayesinde Muumilerin vadisinde çeşitli sihirbazlıkların, ilginç olayların gerçekleşeceğinden habersiz evlerine gittiler.

Muumipeikko, Nuuskamuikkunen ve Nipsu kahve saatine geldiklerinde diğerkleri kahvelerini çoktan içmiş ve ortalıktan kaybolmuşlardı. Yalnızca Muumipeikkonun babası hala veranda da oturmuş gazetesini okuyordu.

Babası: Oooo sizde uyanmışsınız. Bugün gazetede çok az dikkat çekici haber var. Bir dere barajı taşmış ve karıncaların yuvalarını tahrip etmiş ama hepsini kurtarmışlar. Ek olarak sabah saat dörtte baharın ilk guguk kuşu vadinizden doğuya doğru uçarak geçmiş. (Doğuguguk kuşunun erken uçması her zaman için iyidir ama güney guguk kuşu olsaydı çok daha iyi olurdu).

Muumipeikko: (Gururlu bir şekilde) Bak biz ne bulduk? Senin için zarif, siyah, silindir bir şapka...

Muumipappa, dikkatli bir şekilde şapkayı inceledikten sonra salondaki aynanın karşısına geçip, şapkayı başına taktı. Şapka, biraz büyüktü ve gözlerinin üzerine düşüyordu, fakat her şeye rağmen çok şahane görünüyordu.

Muumipeikko: Anne! gel babama bak.

Annesi mutfağın kapısını açtı ve şaşkınlıktan kalakaldı.

Muumipappa: Yakıştı mı?

Muumimamma: Tabi ki yakıştı. Bu şapkayla sen gerçekten ağırbaşlı bir erkek gibi görünüyorsun fakat bu biraz büyük değil mi?

Muumipappa, şapkayı arkaya doğru dikine gelecek şekilde eğdi ve "Şimdi daha mı iyi oldu?" diye sordu.

Muumimamma: Hımmmm, evet o güzel bir şapka ama bana göre sen şapka olmadan da saygın bir beyefendi gibi görünüyorsun.

Muumipeikkonun babası şapkayla beraber ayna karşısında kendisini yandan, önden ve arkadan inceledikten sonra şapkayı çıkarıp vestiyerin üzerine bıraktı ve "Evet haklısın bazılarının süslenmeye ihtiyacı yoktur." dedi.

Muumipeikkonun annesi gayet nazikçe "Sağlıklı olmak ve öyle görünmek bir erkeğin güzelliğidir" daha sonra çocuklara yönelerek "Çocuklar daha fazla yumurta yiyin, sizde bütün kış çam ağacının iğne yapraklarıyla yaşadınız" diyerek mutfağa doğru yöneldi ve gözden kayboldu.

Peki şimdi bu şapkayı ne yapacağız? Diye sordu Nipsu

"Çöp kutusu yapın" dedi Muumipappa ve anılarını yazmak için ikinci kata odasına çıktı (Fırtınalı gençliğini anlatan kalın bir kitap yazıyordu). Nuuskamuikkunen şapkanın yerini değiştirerek dolapla mutfak kapısının arasındaki zemine koydu ve alaycı bir şekilde sırtarak, "Şimdi sizin yeni mobilyanız oldu" dedi.

Aslında Nuuskamuikkunen yeni bir şeylere sahip olmanın sevincini anlayamıyordu çünkü o doğduğundan beri üzerinde olan elbisesiyle çok rahattı. (hiç kimse bilmiyordu o, nerede ve nasıl meydana gelmişti.) Ayrıca onun tek varlığı olan mızıkasından da asla vazgeçmezdi.

Muumipeikko: "Eğer kahvaltınızı yaptıysanız dışarı çıkalım, bakalım Snorklar (Niiskutlar) ne işler yapıyorlar." dedi. Muumipeikko çıkmadan önce yumurta kabuklarını kağıt sepetin içine attı. Muumipeikko normalde de çok düzenli ve dikkatli biriydi.

Salonda kimse kalmamıştı ve salon bomboştı.

Dibinde yumurta kabuklarıyla sihirbazın şapkası köşede vestiyerle mutfak kapısının arasındaki yerinde duruyordu. O anda olağanüstü bir şey oldu ve yumurta kabukları değişmeye başladı.

Çünkü; Sihirbazın şapkasının öyle bir özelliği vardı ki herhangi bir nesne şapkanın içinde yeterince kalırsa o nesne farklı bir şeye dönüşebiliyordu. Bu nesnenin neye dönüşebileceği ise hiçbir zaman önceden bilinmiyordu. Şapkanın Muumipeikkonun babasının başına büyük olması bir şanstı. Eğer şapka büyük olmasaydı ve belli bir süre başında taşısaydı kimse onun nasıl bir şeye dönüşeceğini bilemezdi. Bütün küçük yaratıkların koruyucusu kimbilir neye dönüşecekti. Şapkayı az taktığı için Muumipappa'nın sadece hafif bir baş ağrısı oldu ve oda öğleden sonra geçti.

Fakat yumurta kabukları hala şapkadaydı ve yavaş yavaş şekil değiştirmeye başlamışlardı. Yumurtalar beyaz renklerini korusalar da büyüdükçe büyüdüler ve sonunda yumuşak, kabarık bir şekil aldılar ve kısa sürede şapkanın içini doldurdular. Daha sonra şapkadan çevreye beş tane küçük yuvarlak bulut verandaya dağıldı. Bu bulutlar mutlu ve neşeli bir şekilde dans ederek merdivenden aşağıya doğru süzıldüler ve en sonunda yerden biraz yükseklikte durdular. Böylelikle sihirbazın şapkasının içi yine boşalmış oldu.

Muumipeikko: İşte bak! şimdi ne oldu?

Niisku: Paniklemiş bir şekilde yangın mı çıktı diye sordu?

Bulutlar onların önünde hiç kımıldamadan duruyorlardı. Şekillerini değiştirmeden, sanki bir şey bekler gibi dikilmişlerdi. Niiskuneiti çok dikkatli bir şekilde yanındaki bulutu ellemek için uzandı. "Ooo!" şaşırılmış bir şekilde pamuk gibi yumuşacık olduğunu söyledi. Bunun üzerine diğerleri de yaklaştı ve dokundu.

Nipsu: Aynı küçük bir yastık...

Nuuskamuikkunen, dikkatlice bulutu itti, bulut biraz kımıldandı fakat daha sonra durdu.

Nipsu: Kim bunlar? Bunlar avluya nasıl gelmişlerdi?

Muumipeikko: (Başını salladı) Bu çok garip, ben hiçbir zaman böyle bir şey yaşamadım ve böyle bir deneyimim yok. Acaba annemi çağırmalı mıyız?

Niiskuneiti: Hayır! hayır! Önce kendimiz araştıralım. Bulutlardan birini aşağıya doğru çekerek patisiyle onu okşamaya başladı. Hayranlıkla "Ayy! Ne yumuşak" dedi ve hemen ardından buluta oturdu. Kıkır kıkır gülererek bir yukarı, bir aşağı doğru sallanmaya başladı.

Nipsu: bende bir tane alabilir miyim? diyerek bulutun üzerine tırmandı. "Haydi hop!" Fakat o ne zamanki "Hop!" dedi, bulut yerden yukarıya doğru nazikçe hareket etti.

Nipsu: "Aman Allah'ım!" diye bağırdı ve terslendi. Bu hareket ediyorrrr!

Diğerleri de kendi bulutlarının üzerine oturdular "hop haydi hop!" diye bağırdılar. Yumuşak bulutlar sanki söz dinleyen tavşanlar gibi oraya buraya yelken açmış gibi atlayıp zıplıyorlardı. Nipsu onları nasıl kontrol edeceğini keşfetmişti. Eğer hafifçe bir patisine ağırlık verirse bulut

dönüyordu. Eğer her iki patisiyle ağırlık verirse o zamanda bulut tam hızla ileriye doğru yöneliyordu. Daha fazla bir şeye gerek yoktu. Bir de sadece arkadan biraz sallamak gerekiyordu, böylece bulut tamamen yükseliyordu ve binicisi sessizce oturmadığı sürece durmuyordu. Bu fazlasıyla eğlenceli bir şeydi. Onlar, ağaç dallarının arasından Muumi evinin çatısına kadar yükselmeye cesaret etmişlerdi.

Muumipeikko “Hu! hu! hu!” diyerek Muumipappa’nın camının kenarına indi.

Muumipappa, büyülenmiş gibi bakıyordu ve söyleyecek hic bir şey bulamıyordu. Elindeki hatıra defterini ve kalemmini masanın üzerine bıraktı ve cama yaklaştı. ”Aman Allahım bu ne!” diyebildi. Daha fazla söyleyecek bir şey bulamıyordu.

Muumipeikko, ona ”Buradan senin hatıraların için güzel bir bölüm çıkar.” dedi ve sonra bulutunu mutfak camının önüne doğru yönlendirip annesine bağırdı.

Muumimamma o anda tavada patates ve sosis kızartması yapıyordu ve oldukça meşguldü. ”Yine sen ne icat etin benim küçük muumi çocuğum.” diye söylendi ve ekledi ”dikkatli ol oradan aşağıya düşme.”

Fakat bahçede Niisku ve Nuuskamuikkunen yeni oyun daha bulmuşlardı. Onlar süratle bulutlarını birbirlerine doğru sürüyorlardı ve yumuşakça çarpışıyorlardı. O ki ilk önce düşen kaybeden taraf oluyordu.

Sana şimdi göstereceğim! diye bağırdı Nuuskamuikkunen ve bulutunu kenarlardan patisiyle bastırarak ”İleri!” diye bağırdı. Fakat Niisku hünerli bir şekilde kenara çekildi ve daha sonra sinsice alttan saldırdı. Nuuskamuikkunen’in bulutu devrildi ve çiçek saksılarının üzerine doğru baş aşağı düştü. Öyle ki şapkası burnuna kadar kaydı.

Nipsu ”Üçüncü raunt!” diye bağırdı çünkü hakemlik görevini o yapıyordu ve diğerlerinden biraz daha yukarı yükselmişti. ”İki bir! Yerlerinize! Hazır! Şimdi!”

Muumipeikko: Beraber kısa bir uçuş yolculuğu yapalım mı diye Niiskuneidilta’ya sordu?

Niiskuneiti:”Yapalım tabi ki” diyerek bulutunu onun bulutunun yanına yönlendirdi. Nereye gidelim, Hemuli’yi bulmaya gidelim mi?

Muumipeikko: Onu şaşırtalım diye öneride bulundu.

Onlar bahçenin üzerinde bir tur döndüler fakat Hemuli her zamanki yerinde yoktu.

Niiskuneiti: Normalde çok uzaklara gitmez diye söylendi.

Muumipeikko: Dikkatini toplayarak en son onu gördüğümde posta pullarını yerleştiriyordu fakat bu altı ay önceydi.

Niiskuneiti: "Ah! evet ya" bu gerçek ama sonuçta biz de o zaman kış uykusuna yatmıştık.

Muumipeikko, ona iyi uyudun mu diye sordu?

Niiskuneiti: Ağacın üstünden zarıfçe süzülerek uçu ve cevap vermeden önce biraz düşündü. Ben çok korkunç bir düş gördüm siyah yüksek şapkalı korkunç bir erkek bana bakıp sırtıyordu dedi.

Muumipeikko: Garip diye söylendi, bende bu rüyanın aynısını gördüm. Beyaz eldivenleri de var mıydı?

Niiskuneiti: Vardı diyerek başını salladı.

Sessizce ormanın içinden geçerken kendilerince bu konuyu düşündüler. Bir anda ormanda dikkatlerini Hemuli çekti. Ellerini bellerine doğru koymuş, başı toprağa döndük avarelik yapıyordu. Sessizce uçarak biri sağından diğeri ise solundan solundan durup bir ağızdan:

"Günaydın!" diye bağırdılar.

Hemuli: "Oy aman!" diye yerinden sıçradı. "Yüreğimi ağzıma getirdiniz!"

Niiskuneiti: Ayy! özür dileriz, görüyor musun biz neye biniyoruz? Hemuli: Çok ilginç, fakat ben alıştım, siz çok ilginç şeyler yapıyorsunuz. Anc benim şu anda moralim çok bozuk ve melankoliğim kararsız ve çok üzgünüm.

Niiskuneiti: Hangi nedenden dolayı? (Ona samimi ve içten bir şekilde hangi nedenden ötürü üzgün olduğunu sordu) Hem de böyle güzel bir günde...

Hemuli: Kafasını sallayarak nasıl olsa siz beni anlayamayacaksınız diye söylendi.

Muumipeikko: Biz seni anlamaya çalışacağız. Acaba sen yine bazı hatalı baskılarından mı kaybettin?

Hemuli: Aksine diye iç çekti, benim her bir şeyim bütün olarak var. Benim posta pulu koleksiyonum mükemmel onda hiçbir eksik yok.

Niiskuneiti: (Cesaretle) Peki neyin var o zaman? diye mırıldandı

Hemuli: İşte bak! zaten beni anlamayacağınızı biliyordum.

Muumipeikko ve Niiskuneiti endişeli bir şekilde birbirlerine baktılar. Hemuli'nin üzüntüsüne saygı duyarak bulutlarını biraz geriye çektiler ve onun arkasında süzölmeye başladılar. Hemuli ileri geri sallanıyordu ve bu arada Muumipeikko ve Niiskuneiti onun kalbini kıran şeyin, onu neyin üzdüğünü anlatmasını bekliyorlardı.

Ve bir süre sonra Hemuli "Ah! boşuna faydasız..."Ve yine bir süre daha söylenerek "Kime ne faydası var, benim pul koleksiyonumu tuvalet kağıdı olarak kullanabilirsiniz." dedi.

Niiskuneiti: Şok olmuş bir şekilde fakat Hemuli! Sakın! böyle söyleme, senin pul koleksiyonunun dünyanın en güzeli.

"İşte bak!" Hemuli umutsuzca bağırdı ve devam etti. O, mükemmel bir kolleksiyon hiçbir posta pulu eksik değil, hiçbir baskı hatası bulunmuyor. "Ben bundan sonra ne yapacağım."

Muumipeikko: Sessizce galiba ben konuyu anlamaya başladım. Sen, artık bir kolleksiyoncu değilsin sen sadece kolleksiyon sahibisin ve bu da senin için hiç hoş bir şey değil.

Hemuli: Hayır diye kırılgan bir şekilde mırıldandı artık hiçbir şey değilim. Durdu ve kırıksık yüzünü onlara doğru çevirdi.

Niiskuneiti: Sevgili Hemuli diyerek dikkatlice patileriyle ona dokundu. Benim bir fikrim var. Başka bir şeylerin koleksiyonunu yapmaya başlasan nasıl olur ama oldukça yeni şeylerin.

Hemuli içinde bir şeylerin filizlendiğini hissetti fakat onun yüzündeki kırıksıklıklar hala vardı çünkü bu kadar büyük bir üzüntünün ardından hemen mutlu olamazdı.

Muumipeikko: Örneğin, kelekler! diye önerdi.

Hemuli: (Üzgün bir şekilde) İmkansız! Benim baba tarafından kuzenim, onların koleksiyonunu yapıyor ve ben onu hiç sevmem.

Niiskuneiti: Peki ipek şeritler? Ne dersin?

Hemuli sadece homurdandı, burnunu kıvırdı.

Niiskuneiti: (Umutlu bir şekilde) ya da takı? önerisinde bulundu ve devam etti onlar biriktir biriktir hiçbir zaman bitmez.

Hemuli, "Offff!" diye ic çekti.

Niiskuneiti, bunun üzerine "Gerçekten başka da bir şey aklıma gelmiyor." dedi.

Muumipeikko, "üzülme bir şey buluruz sana" diyerek teselli etmeye çalıştı. "Annem kesin biliyordur. Fakat bu konudan başka bir konuya geçersen eğer Piisamirotta'yı gördünüz mü?" diye sordu.

Hemuli, üzgün bir şekilde onun hala uyuduğunu söyledi. "O çok erken uyanmanın kesinlikle gereksiz olduğunu söylerdi ve böylece o gerçektede haklıymış." dedi.

Hemuli gezintisine tek başına devam etti. Muumipeikko ve Niskuneiti bulutlarını yukarıya ağaçların üzerine doğru yönlendirdiler ve sallanarak sessizce ileriye güneşin tadını çıkardılar ve bir yandan da Hemuli'nin neler toplamaya başlayabileceğini düşündüler.

Niiskuneiti: Deniz kabukları...

Muumipeikko: Ya da pantolon düğmeleri...

Fakat sıcak onların uykusunu getirdi ve daha fazla düşünemediler. Onlar bulutların üzerine uzanarak yukarıya doğru ilkbaharın gökyüzünü seyrettiler. Tarla kuşlarının sakımlarını dinlediler. Onlar bir anda baharın ilk kebeğini gördüler. Herkes bilirdi ki baharın ilk gören için, eğer kebeğin rengi sarıysa yaz çok neşeli geçecekti. Eğer beyaz bir kelebekse sadece sakin huzurlu bir yaz olacaktı (siyah ve kahverengi kelebekten bahsetmek boşuna olur çünkü onlar çok üzücüdür diyebiliriz.)

Fakat bu altın renginde bir kelebektir. Ne anlama geliyordu acaba diye düşündü Muumipeikko. “Daha önce hiç altın renginde bir kelebek görmedim.”

Niiskuneiti: Altın rengi sarı renkten daha iyidir. Bekle gör!

Muumipeikko: Göreceğiz...

Muumipeikko ve Niiskuneiti öğle yemeği için eve geldiklerinde onları merdiven başında Hemuli karşıladı ve mutluluk saçıyordu.

Muumipeikko: Eee, icat ettin mi? Ne oldu böyle?

”Bitkilerrr!” diye bağırdı Hemuli ”Ben bitki toplayacağım Niisku bunu icat etti. Ben dünyanın en güzel bitkilerini toplayacağım.” ve Hemuli eteğini açarak onlara ilk olarak bulduklarını gösterdi. Toprak ve yaprakların arasında küçü soluk taze soğan vardı. ”Gagea lutea” Hemuli bunu gururlu bir şekilde söyledi. ”Koeksiyonumda birinci sırada, kusursuz bir şey.” dedi.

O, içeriye gitti ve bütün her şeyi masanın üzerine boşalttı. Muumipeikonun annesi onları kenara çekmesini çünkü oraya çorba tenceresinin geleceğini söyledi ve e ”Hepiniz içeride misiniz, Piisamirotta hala uyuyor mu?” diye sordu.

Nipsu: Kütük gibi hem de...

Muumimamma, herkesin tabağını doldururken “bugün gününüz nasıl geçti, eğlenceli miydi?” diye sordu. Bütün Muumi ailesi hep bir ağızdan “çok eğlenceliydi” diye bağırdı.

Ertesi sabah Muumipeikko, beş küçük bulutu çıkarmak için odunluğa girdiğinde bulutların hepsinin kaybolduğunu gördü. Ayrıca hiç kimsenin aklına, onların küçük yumurta kabuklarıyla bir ilişkisi olabileceği gelmemiştir. Fakat onlar büyücünün şapkasının dibinde yeniden göründüler.

LIITE 2. TAIKURIN HATTU

ENSIMMÄINEN LUKU

Eräänä kevätaamuna kello neljältä lensi ensimmäinen käki Muumilaakson läpi. Se istuutui sinisen muumitalon katolle ja kukkui kahdeksan kertaa, toisin hieman käheästi, sillä oli vielä hyvin varhainen kevät. Sitten se lensi edelleen itää kohti. Muumipeikko heräsi ja loikoi pitkän aikaan katsellen kattoon käsittämättä missä hän oikein oli. Hän oli nukkunut sata yötä ja sata päivää, ja unet viilsivät vielä hänen ympärillään ja tahtoivat kiskoa hänet takaisin omille mailleen. Mutta kun hän siinä pyöriskeli uutta mukavaa makuuasentoa etsien, hän huomasi seikan, joka herätti hänet yhdellä iskulla. Nuuskamuikkusen vuode oli tyhjä. Muumipeikko nousi istumaan. Niin, Nuuskamuikkusen hattukin oli poissa. –Siinä sitä ollaan, sanoi Muumipeikko.

Hän tunnusteli avoimen ikkunan luo ja katsoi ulos. Jaaha, Nuuskamuikkunen oli käyttänyt nuoratikkaita. Muumipeikko hivuttautui ikkunalaudan yli ja kapusi lyhyillä jaloillaan varovasti alas. Hän saattoi nähdä aivan selvästi Nuuskamuikkusen jalanjäljet märässä maassa. Ne poukkoilivat sinne tänne ja niitä oli aika vaikeata seurata. Toisinaan ne tekivät pitkän loikkauksen ja menivät ristiin itsensä kanssa. Hän on ollut iloisella päällä, mietti Muumipeikko. Tuossa hän on aivan selvästi heittänyt kuperkeikan.

Äkkiä Muumipeikko kohotti kuononsa ja kuunteli jos takia kaukaa kuului Nuuskamuikkusen huuliharpun säveliä. Hän soitti kaiken iloisinta lauluaan: "Joka pikku ötököillä rusetti on hän nässään". Muumipeikko lähti juoksemaan suoraan soittoa kohti.

Jokirannassa hän tapasi Nuuskamuikkusen, joka istui sillankaiteella vanha hattu korvillaan, heilutteli jaloillaan virran yläpuolella.

–Hei, sanoi Muumipeikko ja istuutui hänen viereensä.

–Hei hei, sanoi Nuuskamuikkunen ja jatkoi soittamistaan.

Aurinko oli hädin tuskin ehtinyt metsärajan yläpuolelle ja paistoi heitä suoraan päin naamaa. He tirkistelivät sitä, heiluttivat jalkojaan kirkkaan, virtaavan veden yläpuolelle ja tunsivat itsensä huolettomiksi ja ystävällismielisiksi. Tätä jokea pitkin he olivat purjehtineet aikoinaan monia merkillisiä elämyksiä kohti. Ja jokaisella matkalla he olivat löytäneet uusia ystäviä ja vieneet heidät mukanaan kotiin Muumilaaksoon. Muumipeikon isä ja äiti ottivat

kaikki heidän tuttavansa vastaan yhtä rauhallisesti. Sisään tuotiin vain uusia vuoteita ja ruokapöytä suurennettiin. Niin muumitalossa oli tullut hulinatalo, missä jokainen teki mitä päähän pälkähti eikä kukaan pitänyt murhetta huomisesta. Toisin siellä tapahtui toisinaan järkyttäviä ja kauheita asioita, mutta kukaan ei ehtinyt koskaan pitkästyä (mikä oli suuri etu).

Päästyään kevätlaulunsa viimeiseen säkeistöön Nuuskamuikkunen pisti huuliharpun taskuunsa ja kysyi:

–Onko Nipsu herännyt?

–Tuskin, arveli Muumipeikko. Hänhän nukkuu aina viikon pitempään kuin muut.

–Mennään sitten herättämään hänet, sanoi Nuuskamuikkunen päättäväisesti ja hyppäsi alas sillankaiteelta. Tänään meidän täytyy tehdä joitakin aivan erikoista, sillä nyt tulee kaunis päivä.

Itäisen ullakkohuoneen ikkunan alla Muumipeikko antoi salaisen merkin: kolme taivaallista vihellystä ja yhden pitkän (mikä merkitsi: jotain on tekeillä). He totesivat, että Nipsun kuorsaus lakkasi, mutta mitään liikettä ei kuulunut.

–Vielä kerran sanoi, Nuuskamuikkunen. Ja he vihelsivät merkin oikein kovaa.

Silloin ikkuna lennähti auki.

–Minä nukun! huusi Nipsu ärtyneenä.

–Tule nyt alas äläkä mukise, sanoi Nuuskamuikkunen.

–Me aiomme tehdä jotakin erikoista.

Silloin Nipsu oikaisi unenryppyiset korvansa ja kiipesi alas pitkin nuoratikkaita. (Täytyy kai mainita, että heillä oli nuoratikkaat jokaisen ikkunan alla, sillä portaissa kulkeminen oli niin hidasta.)

Oli todellakin tulossa ihana päivä. Maa oli täynnä unenpöpperöisiä pieniä mönkijöitä, jotka olivat nukkuneet koko talven ja juoksivat nyt ympäriinsä touhuten joka paikassa.

Kevätuuli tanssi huipulla vapaana, ja joka puolella siinsi sininen taivaanranta. Lännessä levisi meri ja idässä kiemurteli jokin Yksinäisten Vuorten väliin, pohjoisessa levisi suurten metsien keväinen matto, ja etelässä nousi savu muumitalon savupiipusta, sillä Muumipeikon äiti keitti aamukahvia. Mutta Nipsu ei nähnyt mitään tästä kaikesta. Sillä vuoren huipulla oli hattu, korkea musta hattu.

–Joku on ollut täällä ennen meitä! huusi Nipsu.

Muumipeikko otti hatun ja katsoi sitä. –Se on hieno, hän sanoi. –Ehkä se sopii sinulle, Muikkunen.

–Ei, ei sanonut Nuuskamuikkunen, joka rakasti vanhaa vihreää hattuaan. –Se on aivan liian uusi!

–Ehkä isä haluaa sen, mieti Muumipeikko.

–Otetaan se mukaan, sanoi Nipsu. –Mutta nyt minä tahdon kotiin. Minun vatsani ulvoo kahvia. Ulvooko teidän?

–Vielä kysyt! sanoivat Muumipeikko ja Nuuskamuikkunen sydämensä pohjasta.

Tällä tavoin he löysivät Taikurin hatun ja vievät sen mukaan kotiin aavistamatta, että he sen avulla muuttivat Muumilaakson kaikenlaisten taikuuksien ja omituisuuksien temmellyksenkentäksi.

Kun Muumipeikko, Nuuskamuikkunen ja Nipsu tulivat kuistille, toiset olivat jo juoneet kahvia ja haihtuneet kuka minnekin. Vain Muumipeikon isä istui siellä lukemassa lehteä.

–Vai olette tekin jo heränneet, hän sanoi. –Tänään on lehdessä merkillisen vähän asioita. Yksi puro on murtanut padon ja tuhonnut muurahaisyhdyskunnan. Kaikki pelastettiin. Lisäksi ensimmäinen kevätkin lensi läpi laakson kello neljältä ja jatkoi matkaansa itää kohti. (Itäkäki on tietysti hyvä enne, mutta länsikäki olisi ollut vielä parempi.)

–Katso mitä me löysimme, sanoi Muumipeikko ylpeänä.

–Hienon mustan silinterihatun sinulle!

Muumipappa tutki hattua hyvin tarkkaan ja sitten hän pani sen päähänsä salongin peilin edessä. Hattu oli vähän liian iso ja painui silmille, mutta kaiken kaikkiaan se näytti oikein mahtavalta.

–Äiti, huusi Muumipeikko. –Tule katsomaan isää!

Äiti avasi keittiönoven ja pysähtyi hämmästyneenä kynnykselle.

–Pukeeko se minua? kysyi Muumipappa

–Kyllä vain, sanoi Muumimamma. –Niin, sinä näytät oikein miehekkäältä. Se on vain aavistuksen verran liian iso.

–Onko nyt parempi? kysyi Muumipappa ja työnsi hatun takakenoon.

–Hm, sanoi Muumimamma. –Kyllä se on hyvä, mutta minun mielestäni sinä näytät arvokkaamalta ilman hattua.

Muumipeikon isä peilaili itseään edestä ja takaa ja sivuilta, ja sitten hän laski huokaisten hatun lipastolle.

–Olet oikeassa, hän sanoi.–Muutamat eivät tarvitse korkeuksia.

–Kunto miehen kaunistaa, sanoi Muumipeikon äiti ystävällisesti.–Syökää enemmän munia, lapset te olette eläneet koko talven havunneulasilla! Ja sitten hän katosi taas keittiöön.

–Mutta mitä me teemme tällä? Kysyi Nipsu.–Näin hieno hattu!

–Pidetään sitä paperikorina, sanoi Muumipeikon isä. Sitten hän vetäytyi takaisin yläkertaan kirjoittamaan muistelmiaan (paksua kirjaa, joka käsittelee Muumipapan myrskyisää nuoruutta).

Nuuskamuikkunen siirsi hatun lattialle lipaston ja keittiönoven väliin.–Nyt teillä on taas uusi huonekalu, hän sanoi virnistäen, sillä Nuuskamuikkunen ei oikein ymmärtänyt omistamisen iloa. Hän viihtyi vanhassa puvussaan, joka hänellä oli ollut yllään syntymästä saakka (kukaan ei tiedä missä ja miten se tapahtui) ja hänen ainoa omaisuutensa, josta hän ei koskaan luopunut, oli huuliharppu.

–Jos olette syöneet aamiaisen, niin lähdetään katsomaan mitä niiskut puuhaavat, sanoi Muumipeikko. Mutta ennen lähtöään hän heitti munankuoret paperikoriin, sillä hän oli (toisinaan) huolellinen ja siisti muumipeikko.

Salonki oli jälleen tyhjä.

Nurkassa lipaston ja keittiönoven välissä oli Taikurin hattu ja sen pohjalla munankuoria. Ja nyt tapahtui totisesti kumia. Munankuoret alkoivat muuttua.

Asia oli näet, siten että jos jokin esine saa olla tarpeeksi kauan Taikurin hatussa, se muuttuu joksikin aivan muuksi eikä etukäteen voi koskaan tietää, mitä siitä tulee. Oli onni, että hattu oli liian iso Muumipeikon isälle, sillä jos hän olisi pitänyt sitä hiukan kauemmin, niin ties mikä hänestä olisi voinut, tulla, kaikkien pikkuotusten suojelija varjelkoon. Näin ollen Muumipappa sai vain lievän päänsäryn (ja sekin meni iltapäivällä ohi).

Mutta munankuoret olivat hatussa, ja ne alkoivat hitaasti muuttaa muotoaan. Ne säilyttivät valkoisen värinsä, mutta kasvoivat kasvamistaan ja tulivat pehmeiksi ja pöyheiksi. Hetken kuluttua ne täyttivät hatun kokonaan. Ja sitten lieriltä erkani viisi pientä, pyöreää pilveä. Ne purjehtivat kuistille, tanssivat pehmeästi portaita alas ja pysähtyivät ilmaan hiukan maanpinnan yläpuolelle. Mutta hattu oli tyhjä.

–Jopa nyt jotakin, sanoi Muumipeikko.

–Onko tulipalo? kysyi Niisku levottomana

Pilvet seisoivat heidän edessään liikkumattomina, muuttamatta muotoaan, aivan kuin ne olisivat odottaneet. Niiskuneiti ojensi hyvin varovasti käpälänsä ja kosketti lähintä pilveä. –Se tuntui aivan pumpulilta, hän sanoi hämmästyneenä. Toisetkin tulivat lähemmäksi ja koettelivat.

–Ihan kuin pieni tyyny, sanoi Nipsu.

Nuuskamuikkunen tönäisi pilveä varovasti. Se liikahti mutta pysähtyi taas.

–Kenelle ne olivat? kysyi Nipsu. –Miten ne tulivat kuistille?

Muumipeikko pudisti päätään. –Tämä on kummallisinta mitä olen koskaan kokenut, hän sanoi. –Pitäisikö mennä hakemaan äitiä?

–Ei, ei, huusi Niiskuneiti. –Tutkitaan niitä itse. Hän veti yhden pilvistä maahan ja silitti sitä käpäällään. –Onpa se pehmeä! hän ihasteli. Ja seuraavassa hetkessä hän oli istuutunut pilven selkään ja keinahteli hihittäen ylös ja alas.

–Saanko minäkin yhden! huusi Nipsu ja kiipesi toisen pilven päälle. Hei hop! Mutta kun hän sanoi hop! pilvi kohosi ja teki pienen, hienon kaaren maanpinnan yläpuolella.

–Voi taivas! puuskahti Nipsu. Se liikkui!

Nyt he ryntäsivät kukin oman pilvensä selkään ja huusivat hop! Hei hop!

Pilvenhattarat lähtivät purjehtimaan sinne tänne pitkin loikkauksin kuin suuret tottelevaiset kaniinit. Mutta Niisku keksi miten niitä ohjattiin. Jos painoi kevyesti toisella tassulla, niin pilvi kääntyi, ja jos painoi molemmilla, niin pääsi täyttä vauhtia eteenpäin. Eikä tarvinnut muuta kuin keikuttaa vähän takapuolta, niin pilvi lähti kohoamaan eikä pysähtynyt ennen kuin ratsastajat istui jälleen hiljaa.

Se oli aivan tavattoman hauskaa.

He uskalsivat nousta aina puiden latvojen ja muumitalon katon tasalle.

Muumipeikko laskeutui pilvellään Muumipapan ikkunan ulkopuolelle ja huusi: –Kukkelikuu! (Hän oli näet niin haltioissaan, ettei keksinyt mitään nokkelampaa.)

Muumipappa laski mustelmakynänsä pöydälle ja ryntäsi ikkunaan.

–Kautta häntäni! hän puuskahti. –Kautta häntäni! Enempää hän ei saanut sanotusi.

–Tästä tulee hieno luku sinun muistelmiisi, sanoi Muumipeikko. Ja sitten hän ohjasi pilvensä keittiön ikkunaan ja huusi äitiä.

Muumimamma oli juuri laittamassa pyttipannua, a hänellä oli hyvin kiire.

–Mitä sinä nyt olet keksinyt, pieni muumilapseni, hän sanoi.–Ole varovainen, ettet vaan tipahda sieltä!

Mutta puutarhassa Niisku ja Nuuskamuikkunen olivat keksineet jotakin uutta. He ohjasivat täyttä vauhtia vastakkain ja mätkähtivät yhteen pehmeästi. Se, joka ensin putosi, oli hävinnyt.
–Nyt saat nähdä! huusi Nuuskamuikkunen ja painoi kypälänsä pilven kylkiin. Eteenpäin!

Mutta Niisku väisti taitavasti ja hyökkäsi sitten salakavalasti alhaaltapäin.

Nuuskamuikkusen pilvi kaatui, ja hän itse tipahti pääläelleen kukkapenkkiin niin että luis-
kahti nenälle.

–Kolmas kierros! huusi Nipsu, joka toimi erotuomarina ja liiteli vähän toisten yläpuolella. –
Kaksi –yksi! Paikoillanne! Valmiit! Hep!

–Tehdäänkö yhdessä pieni lentomatka? kysyi Muumipeikko Niiskuneidiltä

–Tehdään vain, sanoi Niiskuneiti ja ohjasi pilvensä hänen pilvensä viereen.–Minne lähdetään?

–Mennään vaikka etsimään Hemulia ja yllätetään hänet, ehdotti Muumipeikko. He tekivät
kierroksen puutarhan yläpuolella, mutta Hemuli ei ollut tavallisissa paikoissaan.

–Ei hän yleensä koskaan mene kauaksi, sanoi Niiskuneiti.

–Viimeksi kun näin hänet, hän järjesteli postimerkkejään.

–Mutta siitä on jo puoli vuotta, huomautti Muumipeikko.

–Ai, tosiaan! sanoi Niiskuneiti. –Mehän olemme nukkuneet siitä lähtien.

–Nukuitko sinä hyvin? kysyi Muumipeikko

Niiskuneiti lensi siroasti puunlatvan yli ja mietti hiukan ennen kuin vastasi.–Minä näin kau-
heata unta! hän sanoi.

–Minulle irvisti hirveä mies, jolla oli musta korkea hattu.

–Kummallista, sanoi Muumipeikko.–Minä näin aivan saman unen. Oliko hänellä valkoiset
käsineet?

–Oli, sanoi Niiskuneiti ja nyökkäsi.

He miettivät tätä hetken liukuessaan hiljaa metsän läpi. Äkkiä he huomasivat Hemulin, joka
maleksi metsässä tassut selän takana ja kuono maata kohti. Muumipeikko ja Niiskuneiti las-
kivat liitolennossa hänen molemmille puolilleen ja huusivat yhtä aikaa:

–Hyvää huomenta!

–Huh! sanoi Hemuli.–Hyi, miten minä pelästyin. Tiedättehän, ettei minua saa pelästyttää,
minulta voi mennä sydän väärään kurkuun.

- Ai, anteeksi, sanoi Niiskuneiti. –Näetkö millä me ratsastamme!
- Kummallista, sanoi Hemuli. –Mutta minähän olen tottunut siihen, että teette kummallisia asioita. Ja minä olen juuri parhaillani raskasmielinen.
- Minkä takia? kysyi Niiskuneiti myötätuntoisesti. Näin kauniina päivänä Hemuli pudisti päätään. –Ette hän kuitenkaan ymmärtäisi minua, hän sanoi.
- Me yritämme, sanoi Muumipeikko. –Oletko taas kadottanut jonkin virhepainoksen?
- Päinvastoin, huokaisi Hemuli. –Minulla on kaikki, jok`ikinen. Minun postimerkkikokoelmani on täydellinen. Siitä ei puutu mitään.
- No, mitä sitten? kysyi Niiskuneiti rohkaisevasti.
- Niin, arvasinhan minä, ette minä ymmärrä minua, sanoi Hemuli.
- Muumipeikko ja Niiskuneiti katsoivat huolestuneina toisiinsa. Hienotunteisuudesta Hemulin surua kohtaan he peruuttivat hiukan pilviään ja jäivät leijumaan hänen kintereillään. Hemuli hoippui eteenpäin ja Muumipeikko ja Niiskuneiti odottivat, että hän kertoisi, mikä painoi hänen sydäntään.
- Ja hetken kuluttua Hemuli puuskahtikin: –Haa! Turhauttaa.
- Ja vielä hetken kuluttua hän sanoi: –Mitä kaikki hyödyttää! Minun postimerkkikokoelmani voidaan käyttää vessapaperina!
- Mutta Hemuli! sanoi Niiskuneiti järkyttyneenä. –Älä sano noin. Sinun postimerkkikokoelmasihan on maailman hienoin!
- Siinäpä se! Hemuli huusi epätoivoisena. –Se on täydellinen! Ei ole olemassa ainuttakaan postimerkkiä, ei ainuttakaan virhepainosta, jota siinä ei olisi. Ei ainuttakaan. Mitä minä teen?
- Minä luulin, että alan ymmärtää, sanoi Muumipeikko hitaasti. –Sinä et ole enää keräilijä, sinä olet vain omistaja, eikä se ole ollenkaan yhtä hauskaa.
- Ei, Hemuli mumisi murtuneena.
- Ei ollenkaan. Hän pysähtyi ja käänsi ryppyiset kasvonsa heihin päin.
- Rakas Hemuli, sanoi Niiskuneiti ja taputti varovasti hänen kypäläänsä. –Minulla on aate. Mitä jos alkaisit koota jotakin muuta, jotakin aivan uutta?
- Siinä on itua, myönsi Hemuli. Mutta hänen kasvonsa olivat vieläkin rypyssä, sillä hän ei mielestään voinut olla iloinen heti näin suuren huolen jälkeen.
- Esimerkiksi perhosia? ehdotti Muumipeikko.

–Mahdotonta, Hemuli sanoi synkistyen. –Minun serkkuni isän puolelta kerää niitä. Enkä minä voi sietää häntä.

–Silkkinauhoja sitten? sanoi Niiskuneiti.

Hemuli vain tuhahti.

–Tai koruja? esitti Niiskuneiti toiveikkaana. –Ne eivät lopu koskaan!

–Äsh, sanoi Hemuli.

–Sitten en todellakaan tiedä muuta, Niiskuneiti sanoi.

–Mietitään sinulle jotakin, sanoi Muumipeikko lohduttaen. –Äiti tietää varmasti. Mutta asiasta toiseen, oletko nähnyt Piisaminrotta?

–Hän nukkuu vielä, Hemuli vastasi surullisena. –Hän sanoi, että on aivan turhaa nousta liian aikaisin, ja siinä hän oli totisesti oikeassa. Ja Hemuli jatkoi yksinäistä vaellustaan metsässä. Muumipeikko ja Niiskuneiti ohjasivat pilvensä korkealle puunlatvojen yläpuolelle ja keinuivat hiljaa eteenpäin auringonpaisteessa. He miettivät mitä Hemuli voisi ruveta keräämään.

–Näkinkenkiä, esitti Niiskuneiti.

–Tai housunnappeja, sanoi Muumipeikko.

Mutta lämpö teki heidät uneliaaksi. He eivät kyenneet ajattelemaan. He laskeutuivat loikkaamaan pilvilleen ja katselivat ylös keväiselle taivaalle, missä leivokset liversivät.

Ja äkkiä he näkivät ensimmäisen perhosen. Jokainenhan tietää, että jos ensimmäinen perhonen jonka näkee on keltainen, niin kesästä tulee hauska. Jos se on vaalea, tulee vain rauhallinen kesä. (Mustista ja ruskeista perhosista on turha puhua, se on aivan liian surullista.)

Mutta tämä perhonen oli kultainen.

–Mitähän se merkitsee? Ihmetteli Muumipeikko. Minä en ole koskaan nähnyt kultaista perhosta.

–Kultainen on vielä parempi kuin keltainen, sanoi Niiskuneiti. –Saatpa nähdä!

Kun Muumipeikko ja Niiskuneiti palasivat kotiin päivälliselle, Hemuli oli heitä vastassa portailla. Hän säteili ilosta.

–Noo? kysyi Muumipeikko. –Joko keksit?

–Kasveja! huusi Hemuli. –Minä kerään kasveja! Niisku sen keksi. Minä kerään maailman hienoimman kasvion! Ja Hemuli levitti hameensa näyttääkseen heille ensimmäisen löytönsä. Mullan ja lehtien joukossa siinä oli pieni, kalpea kevätsipuli.

- Gagea lutea, Hemuli sanoi ylpeänä. –Kokoelman numero yksi. Virheetön yksilö. Ja hän meni sisään ja tyhjensi kaiken ruokapöydälle.
- Siirry nurkkaan, sillä tähän tulee keitto, sanoi Muumipeikon äiti. –Ovatko kaikki sisällä? Nukkuuko Piisamirotta vielä?
- Kuin possu, sanoi Nipsu.
- Onko teillä ollut tänään hauskaa? Muumimamma kysyi täytettyään kaikki lautaset.
- Kauhean hauskaa! huusi koko muumiperhe.

Kun Muumipeikko meni seuraavan aamuna puuvajaan päästämään viittä pilveä ulos, ne olivat kadonneet, jok`ikinen. Eikä kukaan osannut ajatella, että niillä oli jotakin tekemistä pienien munankuoriläjän kanssa, joka oli ilmestynyt jälleen Taikurin hatun pohjalle.
